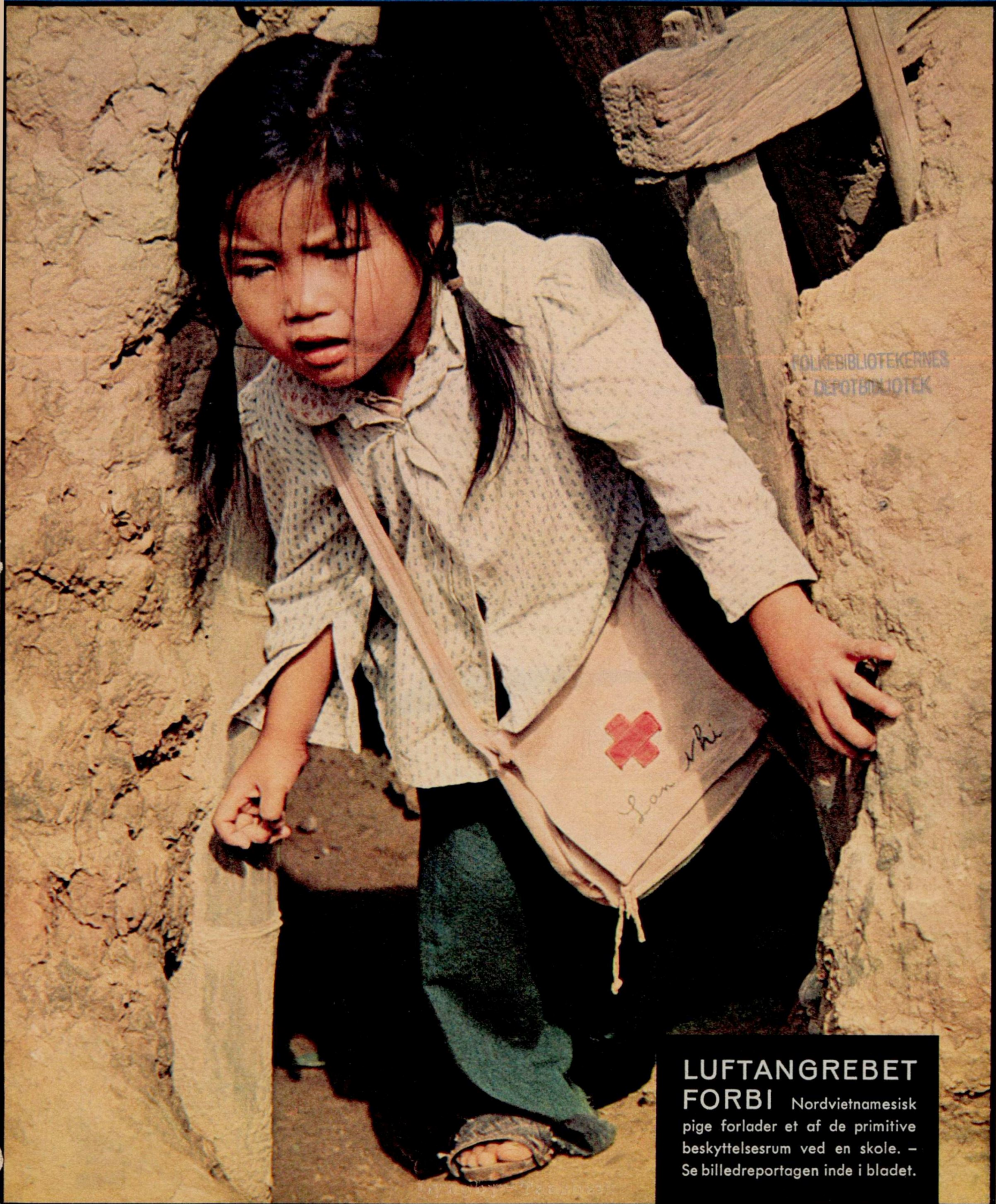

Samvirke

NR. 13 . 1968 . 1. AUGUST

**LUFTANGREBET
FORBI** Nordvietnamesisk
pige forlader et af de primitive
beskyttelsesrum ved en skole. –
Se billedreportagen inde i bladet.

I LØBET AF et år er omkring 400.000 danskere kunder hos biludlejerne. At tallet stadig er så højt, skyldes først og fremmest, at flere og flere lejer bil i erhvervssøjemed. Fagfolk regner med, at kørsel af denne art i dag svarer for 55 pct. af udlejningen, medens 15 pct. er turistkørsel, 20 pct. anden fornøjelseskørsel og de sidste 10 pct. erstatningskørsel d.v.s. at folk lejer bil, mens deres egen er på værksted.

En af de væsentligste årsager til, at udlejningsvogne i stigende grad bruges til erhvervsbetonet kørsel, er at man har afskaffet „46-reglen“ – bestemmelsen om, at udlejningsvogne og kun disse skulle have numre, der begynder med 46. Tidligere kunne alt folket se på nummerpladerne, om der var tale om en udlejningsvogn. Det er ikke mere muligt. Derfor lejer mange forretningsfolk en bil, når de skal imponere en kunde. Det samme gør manden på gaden, når han skal hjem og besøge familien i den anden ende af landet. Kun udlejeren og kunden ved, at han pynter sig med lejede fjer.

Denne kørsel har haft til følge, at det er efterspørgslen på store, flotte og dyre vogne, der er steget.

Før var udlejningen koncentreret omkring den billige og driftssikre folkevogn. Nu er publikum blevet mere kræsne og forlanger mindst en Volvo eller en stor Ford.

Dette trick er imidlertid kun et af de mere uskyldige numre, der bliver lavet med udlejningsvogne. Såvel blandt udlejerne som lejerne findes hajer.

Det gamle trick og tre gode råd

Et af de mest yndede trick er at beskyldte kunden for at have lavet en skade, som vitterlig fandtes på vognen før udlejningen. F. eks. en lille bule bagpå, så lejeren må ryste op med de 300 kr. som er den almindelige selvrisiko. Beløbet bliver simpelthen trukket fra et erlagt depositum.

– Vi er nok bekendt med, at mange biludlejere laver numre, men jeg må dog stærkt pointere, at Dansk Autoudlejer Unions medlemmer alle har rene papirer, siger formanden, Georg Kastholm, der repræsenterer 80 pct. af alle autoudlejere. Vore kontrakter er godkendt af myn-

biludlejningens FUP OG FAKTA

Biludlejernes gyldne tid er forbi, og mange småudlejere er bukket under. Men der er stadig hundredtusinder af mennesker, som lejer bil her i landet – f. eks. for at dupere deres kunder, for at imponere familien, for at transportere smuglercigaretter i sikkerhed eller simpelt hen for at stjæle køretøjet. Kurt Bülow fortæller her om den nye situation i biludlejningsbranchen, som stadig er et område, hvor begge parter gør klogt i at se sig for.

dighederne, men der findes mange hjemmesyede kontrakter af tvivlsom art til skade for erhvervets omdømme.

Georg Kastholm giver et par gode råd, der kan hjælpe forbrugerne med ikke at brænde fingrene:

1 Se efter at der ingen skade er på vognen inden De starter. DAUs kontrakter er iøvrigt forsynet med en skitse af en bil, hvorpå evt. skader påtegnes før kørslen.

2 Aflæs kilometertælleren. De

fleste af de cirka 100 klager, som unionen behandler om året, kommer fra kunder, der har glemt at aflæse tælleren. De kan ikke forstå, at de har kørt så langt.

3 Læs kontrakten igennem og læg især mærke til, om der er taget forbehold over for glasskader. En del uorganiserede udlejere kræver, at kunden skal betale glasskader opstået ved sten-slag etc.

– Men det er kundens ret, at han ikke skal betale for glasskade, tyveri og brand, siger

DAU-formanden. Hvis vognen går i stykker, er det en tommelfingerregel, at lejeren kun skal betale for kørslen indtil havariet. Det er i sådanne tilfælde meget vigtigt, at kunden ringer til udlejeren og aftaler nærmere retningslinjer.

Reglerne kan iøvrigt bedst illustreres med et par eksempler baseret på retslige afgørelser:

* En kunde, der i København lejede en vogn for flere dage, kunne ikke starte køretøjet i Nykøbing F. Dynamoens ladede

Det med de meget små bogstaver her for neden skal De ikke tage Dem af; det skal jeg nok forklare Dem, når De kommer tilbage og skal betale!

ikke, så vognen havde tabt spændingen. Han tog en taxa til København, hvilket udlejeren ikke skal betale, da der forelå et hændeligt uheld. Udlejeren derimod måtte selv betale for bugsering af den havarerede vogn til København.

* Motoren brændte sammen i en ældre udlejningsvogn. Men dels havde udlejeren for sømt at orientere kunden om, at vognen netop havde fået ny motor, dels havde den unge mand i flere uger ikke efterset oliestanden. Parterne måtte dele skaden lige over.

* En lejer, der brændte tre motorer sammen under en ferietur i Europa, måtte bære hele skaden selv, da man fandt, at han havde kørt uforsvarligt.

Lejede fire Mercedes og solgte dem i udlandet

Selv siger biludlejerne, at deres branche er så risikofyldt, at unionen har lavet et hemmeligt kartotek. Her er alle branchens „sorte får“ noteret. Det er hovedsageligt lejere, der ikke afleverer vognen til tiden, som skruer ved kilometertællere, eller som ikke betaler for skaderne.

Men unionen har også en sort liste over de „skrappe drenge“, som politiets bedragsafdeling og Interpol er på jagt efter. Denne liste aftrykkes i medlemsbladet og omfatter bedragerne, som direkte stjæler vogne.

Et stort udlejningsfirma led for kort tid siden betydelige tab, da en udenlandsk bande lejede fire Mercedes på lovlig vis, kørte dem ud af landet og solgte dem sydpå ved hjælp af falske papirer. Her skal man ikke, som i Danmark, bevise, at vognen er betalt. Og i en lang række lande, bl. a. også i Sverige, kan man ikke forlange den stjalne vogn tilbageleveret, såfremt køberen har været „i god tro“.

Hvad koster det?

Det er med sådanne ricici taget i betragtning, at udlejerne klager over priserne. Biludlejning er noget af det, der er steget mindst herhjemme, siger de. Priserne har holdt sig på grund af flere privatebiler, skrappe konkurrence, stærkere vogne og heraf følgende færre reparationer.

I 1952 fastsatte DAU maksimalprisen til 20 kr. om dagen og 20 øre pr. km. Altså 40 kr.

NYHED:
DEODORANT-SÆBE

helst
mild deodorantsæbe
med TCC*

Helst er en helt ny deodorantsæbe, som modvirker og fjerner svedlugt. Helst gi'r en overdådighed af silkefint, duftende skum — og er babymild mod huden. Helst er økonomisk i brug: Bli'r der en lille rest tilbage, sættes den blot fast i fordybningen i det nye stykke Helst sæbe.

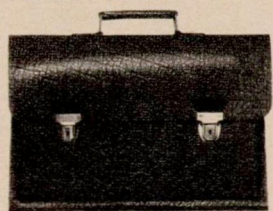
helst
holder
morgenbadets friskhed
hele dagen...

BRUGSEN

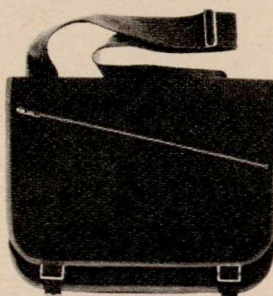
Solide og rummelige mapper, der kan tåle skolelivet!

45 08 54 S i kraftig, sort plast. Med indv. skillerum, messing-snaplås og overtrukket metalhåndtag. Str. 42x30 cm **4135**

45 09 65 S i narvpræget, havannafarvet svineskind. Har stor udv. lomme og to solide snaplåse. Str. 45x31 cm **5060**

45 19 06 S. Skuldertasken har mange tilhængere - så har man begge arme fri på vejen til og fra skole! Den er af svær, grå ravndug og har ét stort rum, to frontlommer og lynlåslomme i klappen. Str. 40 x30 cm **3240**

Godt skoletøj begynder med C. — cowboybukser og -skjorte!

60 20 06-12, sanforiserede, 4 F-mærkede cowboybenklæder i kraftig, blå køper, amerikansk type. — Størrelse 6 -12 år **1785**

60 20 22-26, størrelse 12-16 år **1785**

60 21 24-36, SPEEDY, naturkrympet blå køper cowboybenklæder. — Størrelse 4-16 år **1435**

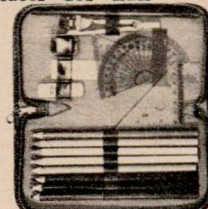
73 02 50-56 SPEEDY blånistret strygelet skjorte i cowboyfaccon, med to brystlommer og button-down flip. Ren bomuld. Størrelse 4-16 år **1380**

ISKOLE IGEN

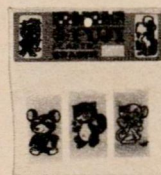
Skoletiden begynder snart - alt udstyret skal gøres klar. Mangler der noget - eller trænger noget til udskiftning? Så se BRUGSENS udvalg! - her er et par gode forslag:

41 17 76 S. Skolesættet for »begynderne« har 20 cm lineal, viskelæder, 3 blyanter og blyantspidser for kun **195**

41 20 73. Penaletuiet i plast har lynlås og masser af udstyr: blyanter, -spidser, viskelæder, passer, o.s.v. **895**

82 61 47 S. Viskelæder i plastic - med duft og sjove tegninger. — Pr. pose med 3 stk. **130**

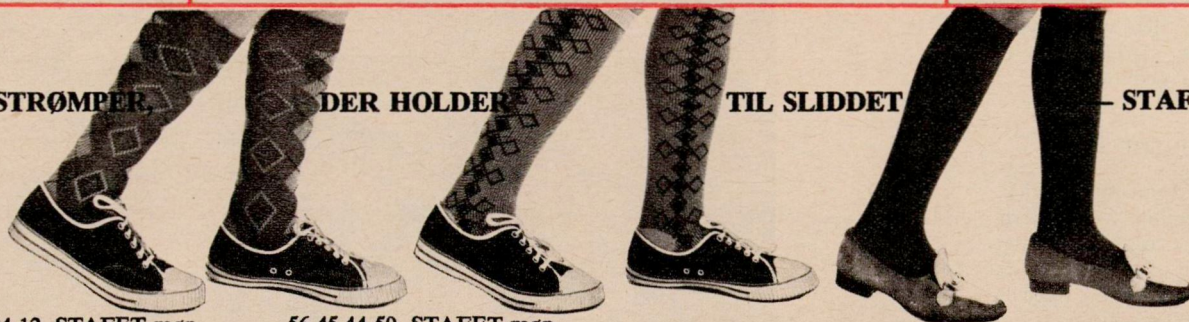
82 22 40. Ensfarvet bogomslag af vinyl i mange flotte farver. I ruller à 250x33 cm, incl. 7 etiketter **142**

SKOLESTRØMPER,

DER HOLDER

TIL SLIDDET

— STAFET!

56 11 04-12. STAFET mønstrede sportsstrømper i spunperlon/crepenylon. Str. 4-12. Størrelse 6 koster **795**

56 45 44-50. STAFET mønstrede sportsstrømper i ren crepenylon. Størrelse 4-10. Størrelse 6 koster **660**

Ensfarvet STAFET sportsstrømper i crepenylon. — Størrelse 4-10. Størrelse 6 koster **755**

56 55 34-40, grå
56 55 54-60, marine
56 55 64-70, hvide
56 55 74-80, røde

BRUGSEN

for 100 km kørsel på én dag. Nu koster det 43 kroner (100 km fri kørsel) at leje en tilsvarende vogn.

Udlejningsbiler er nu inddelt i fire prisgrupper: 1) 30 kr. pr. dag (Morris Mascot), 2) 43 kr. pr. dag (folkevogn), 3) 45 kr. pr. dag (Taunus 17 M, Morris Marina), 4) 55 kr. pr. dag (Volvo). I alle tilfælde med 100 km fri kørsel. I de tre sommer måneder betales et tillæg på fem kroner.

Disse priser, fastsat af DAU, er imidlertid kun vejledende. Konstatere det, at et medlem tager højere eller især lavere priser, får han en reprimande. Men kun undtagelsesvis – i meget grove tilfælde – bliver der tale om eksklusion, såfremt vedkommende ikke retter sig efter henstillingen.

– Unionen er klar over, at konkurrencen spiller en meget afgørende rolle i hele dette spørgsmål. Der er mange eksempler på – man kan jo bare læse annoncerne – at priserne er meget afvigende og tilbudene så fristende for lejerne, at man til tider er i tvivl om trykfejl eller lokkeannoncer i en for erhvervslivet meget uheldig form. Den ideelle løsning gennem en

fælles aftale for hele landet, i alle tilfælde minimumspriser, synes det i øjeblikket ikke at være muligt at gennemføre, hedder det i et særnummer af DAUs medlemsblad *Udlejeren*, udgivet i anledning af unionens 40 års jubilæum i år.

Kun hver tredje udlejer tilbage

De lave priser har medført en betydelig koncentration inden for erhvervet. Den såkaldte „hobbyudlejer“ er snart helt forsvundet. For fire år siden havde DAU 1800 medlemmer. Nu er der 600-700. Og cirka 100 af de store udlejere råder nu over halvdelen af vognparkens cirka 4500 biler. Det er nødvendigt med mindst ti vogne for at leve af biludlejning.

– Idag vil folk hellere ind i en stor forretning, der råder over et udvalg af alle mulige mærker. Det gælder også inden for udlejningsbranchen, siger et af de store firmaer.

Midt i alle beklagelserne over lave priser og ugunstige afskrivningsforhold er det dog en trøst for udlejerne, at det store fler-

tal af kunder behandler lejede biler pænt.

– Der kan være unge mennesker, som skal vise kæresten, hvor hurtigt de kan køre, men det bliver holdt nede, da unge under 21 år ikke længere kan leje biler, siger Georg Katholm. Det store flertal behandler lejede vogne godt. Mange kører ud med familien, og så skal der jo tages hensyn.

Statistik viser det sig, at de helt unge har flest skader. De 21-25 årige har således 20 pct. flere skader end andre aldersgrupper. De 35-40 årige synes at køre bedst. Normalt holder en udlejningsvogn, der kører omkring 50.000 km pr. år, kun to-tre år.

Man regner nu med, at tallet 4500 udlejningsvogne, holder sig. Hertil bidrager bl. a. at langtidsudlejning griber om sig.

Især store firmaer foretrækker ofte at leje biler til medarbejderne frem for at købe dem. Herved spares store investeringer. I dag kan man i København nogle steder langtidsleje en folkevogn for 500 kr. om måneden. Det samme beløb betaler mange i månedlige afdrag på en bil – måske nok en dyrere.

– Måske kan vi også stimulere interessen for at leje biler ved at simplificere udlejningsteknikken, slutter DAU-formanden, Georg Katholm. Når de får lagt papirerne foran sig til underskrift, bliver mange forskrækkede over alle disse paragraffer og regler. I Tyskland har udlejningsselskaber i fællesskab lavet en biograf-film, der fornøjeligt og kort forklarer, hvordan man lejer en bil. Vi overvejer nu enten at låne filmen eller lave noget tilsvarende herhjemme...

Desværre ser Georg Katholm ikke nogen mulighed for at få fjernet de mange forbehold i kontrakterne eller at få ændret på f. eks. selvriskoen. Der er 300 kr. selvrisiko på ansvar og andre 300 kr. på kaskoforsikringen. Et enkelt lille uheld kan således koste lederen 600 kr. Udlejerne siger imidlertid, at selvriskoen får lejerne til at føle et vist ansvar, så de kører fornuftigere. Uden selvrisiko vil forsikringspræmien også blive helt urimelig stor, ligesom forsikringsselskaberne ikke vil kunne overkomme det at registrere i tusindvis af småskader – sager, som udlejer og lejer i dag afgør på tomandshånd.

**everton - det er den vi kan li'
mild og god i piben dagen lang..!**

Er I dristige... - så er vi med jer !

Vi har næsten ubegrænsede muligheder for os for ny landvinding – om vi bare selv vil...

Det var formanden for *Nordisk Andelsforbund*, *Ebbe Groes*, der anvendte disse på en gang optimistiske og manende ord i sin tale ved det store møde i Københavns rådshushal, som var det officielle højdepunkt i festlighederne ved NAF's 50 års jubilæum. Den samme tone klang igennem meget andet af det, der blev sagt både ved dette og andre af de jubilæumsarrangementer, som skildres i fotoreportager andetsteds i dette nummer af *Samvirke*.

Samtlige gæster drog fra København med en øget forståelse af, at det nordiske brugsforeningssamarbejde står over for nye udfordringer og nye muligheder af et sådant format, at jubilæet måske ikke blot markerer overgangen fra et halvsækel til et andet, men også til en ny epoke.

Ebbe Groes pegede på et par af de felter, hvor der må sættes ind: Det handelsmæssige samarbejde kan udbygges for nye varer og nye geografiske områder, f. eks. gennem oprettelse af filialkontorer i udviklingslandene.

Desuden tror jeg, fortsatte Ebbe Groes, at netop de kooperative bevægelser i kraft af deres offentlighedsprincip og demokratiske kon-

trol har mulighed for at gennemføre industrielle sammenslutninger med offentlighedens fulde billigelse og støtte, medens sammenslutninger af privatejede koncerner ofte kan give forbrugerne en beklæmmende følelse af, at her opbygges uoverskuelige magtkoncentrationer.

Denne udvikling er konkurrencemæssigt en nødvendighed, men på dette område må Nordisk Andelsforbund åbent erkende, at vi endnu ikke er kommet langt. Sammenslutningsmetoder, der grunder sig på kapital- og omsætningsmæssig dominans, er veje, der er lukket for os. Her som på alle andre områder gives der for os kun den vej, at fuldt ligeberettigede parter handler og deler sig til rette, indtil et resultat er nået.

EBBE GROES' svenske kollega, førstestirektør *Harry Hjalmarsson* (næstformand i NAF) kom ved en anden lejlighed i forbindelse med jubilæet ind på det samme tema. – Et effektivt samarbejde mellem den nordiske kooperations fabrikker indenfor samme industrigren forudsætter, at man finder en form for fællesseje og undergiver det ét besluttende organ, sagde Hjalmarsson. Disse tanker er ved at modnes i alle Nordens kooperative fællesforeninger, og i de næste 50 år vil vi opleve en epoke, som karakteriseres af industrielt samarbejde mellem disse organisationer – et

mønster for andre vesteuropæiske fællesforeninger og måske udgangspunktet for et industri-samarbejde med dem.

MEN HVILKE vilkår vil de nordiske staters lovgivning byde et sådant samarbejde? Økonomi- og handelsminister *P. Nyboe Andersen* (tidligere selv medlem af NAF-bestyrelsen) så meget fortrøstningsfuldt på dette spørgsmål, da han overbragte den danske regerings hilsen til NAF.

– Der er i 1968 større muligheder for et vidtgående, økonomisk samarbejde mellem de nordiske lande, end der var i 1958 og i 1948, sagde han. For det første er det nordiske samarbejde udvidet stærkt i de sidste ti år. For det andet har den europæiske baggrund ændret sig. I dag ser ingen en udbygning af det nordiske samarbejde som et alternativ til Europa, og jeg tror, at Norden nu har både en realistisk mulighed og en pligt til at yde en aktiv indsats for at videreføre den europæiske integrationstanke.

Nyboe Andersen henviste til det forberedende arbejde, som er i gang i forskellige ekspertudvalg, og fortsatte: Hvis der etableres en nordisk toldunion, en friere handel med landbrugsvarer og friere adgang til kapitaloverførsel mellem de nordiske lande, vil forudsætningerne blive forbedret for et intensiveret, nordisk samarbejde indenfor

næringslivet, ikke mindst industrien. Samarbejdet mellem nordiske industrivirksomheder kommer ofte i stand ved, at svagere virksomheder mister deres selvstændighed. Det ville være ønskeligt, om industrier i Norden i højere grad kunne finde sammen i et *jævnbyrdigt samarbejde*, og en mere aktiv indsats herfor ville sikkert være gavnlig. Det forekommer mig, det var en overvejelse værd i de respektive nordiske industriforeninger, om der ikke er behov for et initiativtagende organ til fremme af det industrielle samarbejde i Norden.

Indenfor nordisk Kooperation har man i Nordisk Andelsforbund netop et sådant organ. Det er derfor naturligt, at der allerede er opnået aftaler om industrielt samarbejde på det kooperative område. Jeg føler mig overbevist om, at dette samarbejde kan udstrække sig endnu videre indenfor rammene af det nuværende, økonomiske samarbejde i Norden, og hvis disse rammer udvides med en toldunion og friere kapitalbevægelser, vil grundlaget for et kooperativt samarbejde blive endnu bedre.

Det er mit håb, at man vil udnytte disse muligheder og derved både opnå fordele selv og vise vejen for et lignende samarbejde indenfor det private næringsliv.

NYBOE ANDERSEN kunne ikke klage over, at de andre talere ved NAF-jubilæet forsøgte at brems ham eller andre lovgivere. Tværtimod. Den fhv. norske statsminister *Einar Gerhardsen* sagde:

Det nordiske, økonomiske samarbejde har ofte mødt modstand og stærke betænkeligheder. Men når de ansvarlige først har taget et standpunkt og ført samarbejdet ud i livet, så har resultatet praktisk talt uden undtagelse været godt. De, der var ængstelige og havde betænkeligheder, har ikke fået ret. Vi har gjort den erfaring, at samarbejde lønner sig. Derfor bør vi gå videre på samarbejdets vej, og vi bør vise større dristighed.

Det er vel nødvendigt med udvalgsundersøgelser, betænkninger

To nordiske pionerer hædret med store donationer

100.000 til undersøgelse af forbrugernes stilling i de nye fællesmarkeder
20.000 til konkurrence om nye og bedre brugsting

lign. Men de mange eksperter går ofte den fejl, at de lægger mere vægt på betænelighederne end på mulighederne. Mon der ikke ville komme mere fart i sårerne, dersom de ansvarlige politikere i større udstrækning traf afgørelse om et samarbejds-spørgsmål på politisk og principielt grundlag, og derefter gav eksperterne den opgave at realisere beslutningen?

Den samme tanke kom Ebbe Groes på. – Det nordiske arbejde går fremad. Trods skuffelser, der måske kan blive pustet mere op, end de fortjener, vinder vi på en række afgivningsområder stadig fremad, sagde han. Men man kan vel sige, at den nordiske sags venner ikke spore en tiltagende utålmodighed over „skridt for skridt“-metoden og en tro på, at tiden – som historiker Gerhardsen så rigtigt siger – er moden for de afgørende principbeslutninger, der kun overlades til eksperter og interessegrupper at gennemføre beslutningerne ud i livet – ikke at lade det gustne overlæg fylde nye paddehatte.

Jeg tror, vi i denne forsamling kan tilsige Nyboe Andersen og hans kolleger i de andre nordiske kongeriger et oprigtigt ment: Er I kristne, så er vi med jer...

KAL Nordisk Andelsforbund fremad, er det imidlertid ikke nok at stille krav til andre, så må vi først og fremmest stille krav til os selv, udtalte Ebbe Groes.

På den nordiske sommerdag for 50 år siden, da stifterne oprettede deres vision af Nordisk Andelsforbund, var der mange der sagde: Derhen når du sent eller aldrig. Men dog nåede de det. Ikke blot fordi de havde modet til at flyve på nordenvindens ryg i ideernes himmel, men også fordi de var forfærdede i en stædig vilje til at se visionen realiseret.

Delegerede fra de nordiske lande. Nordisk Andelsforbunds fremtid afhænger af jer. Nordisk Andelsforbund kan blive nøjagtig så meget, som I har mod og vilje til, at det skal blive.

To mænd har fremfor nogen æren for, at det jubilerende Nordisk Andelsforbund fra første færd slog ind på det rigtige spor og udviklede sig til en bæredygtig samarbejdsorganisation for samtlige nordiske brugsforeninger. De to er den svenske fællesforenings mangeårige formand og direktør *Albin Johansson* og FDBs tidligere, nu afdøde første direktør *Frederik Nielsen*. Ganske vist havde FDBs grundlægger *Severin Jørgensen* allerede i 1880'erne med sit fremadskuende klarsyn været inde på vidtrækkende nordiske samlingsprojekter, men da ideerne nåede frem til en principafgørelse i 1918, var han højt oppe i alderen, og det blev de to unge mænd – dengang i begyndelsen af tredive – som gav ideerne en praktisk udformning.

Frederik Nielsen blev fra starten det nye foretagendes forretningsmæssige leder, mens Albin Johansson var den drivende kraft i det organisatoriske og ideologiske arbejde – henholdsvis som bestyrelsesmedlem og formand i NAF gennem 40 år.

Det var naturligt, at disse to foregangsmænds indsats i særlig grad blev hædret ved jubilæets hovedbegivenhed: Festmødet på Københavns Rådhus. Hædersbevisningen fandt sted på den måde, at *Ebbe Groes* som formand for NAF tildelte dr. Albin Johansson 100.000 kr. til anvendelse efter hans ønske og bestemmelse som tak for hans fortjenester i NAF.

Desværre var den 82-årige Albin Johansson på grund af sygdom forhindret i at møde, men i hans sted mødte hans frue *Linnea Johansson*, og det fremgik af den erklæring, som hun på hans vegne afgav overfor NAFs styrelse, at Albin Johansson ønskede at dele æren med sin afdøde ven gennem de mange år, Frederik Nielsen. Uden hans indsats var NAF ikke blevet, hvad det er i dag – hedder det i erklæringen, hvori det også bestemmes, at pengene skal bruges til en undersøgelse af, hvorledes den nordiske forbrugers stilling vil blive påvirket af de europæiske markedsdannelser og de dermed følgende tekniske og økonomiske forandringer.

Der udpeges en fremtrædende økonom til at iværksætte undersøgelsen, som specielt skal stille forslag om, hvordan de nordiske brugsforeningsbevægelser og NAF bedst kan støtte forbrugeren under den nævnte markedsudvikling.

Endvidere forventes undersøgelsen at belyse handelsmæssigt og industrielt samarbejde i Norden og beskæftige sig med nye strukturformer for fællesvirke.

Denne donation, som blev hilst med bifald, var dog ikke festdagens eneste. I dagens anledning blev det meddelt, at et andet stort beløb var stillet til rådighed af det af Frederik Nielsens familie oprettede mindelegat. For et par år siden var den første portion af dette legat, 10.000 kr. sammen med et til-

svarende præmiebeløb fra FDB, anvendt til udskrivning af en møbelkonkurrence. Til denne konkurrence indkom adskillige hundrede forslag, hvoraf de bedste siden er sat i produktion og bragt i handelen af FDB.

Nu var tiden inde til at uddele en ny portion, hvortil den festlige lejlighed var særdeles passende, idet legatets formål ifølge fundatsen er „at fremme og påskønne nordisk samarbejde og forståelse, herunder særlig samarbejdet mellem de nordiske andelsbevægelser“.

I den erklæring, som ledsagede uddelingen af den nye legatportion, bestemmes, at de 10.000 kr. skal anvendes som førstepræmie i en ny konkurrence om forslag til gode brugsting i hverdagen. Konkurrencen er åben for kunsthåndværkere fra alle de nordiske lande, og den vil ligesom sidst blive udskrevet i samarbejde med Landsforeningen Dansk Kunsthåndværk. FDB vil også denne gang runde præmiesummen op til 20.000 kr.

Frederik Nielsen udfoldede i sin tid ihærdige bestræbelser for, at det blev de rigtige brugsting, der blev solgt i de nye moderne butikker, og i overensstemmelse hermed tager konkurrencen sigte på at fremskaffe nye og bedre ting i køkkentøj, samt i glas, keramik og porcellæn.

Frederik Nielsens mangeårige rådgiver på dette område professor Steen Eiler Rasmussen har indvilget i at være formand for dommerkomiteen.

Linnea Johansson hilser forsamlingen efter modtagelsen af de 100.000 kroner til den store forbrugerundersøgelse.

VALE

MOBILISERET

- FRA BØRNEHAVEBØRN TIL FOLKEPENSIONISTER

Folkemilitsens ældste aldersklasse bevæbnet med kæmpemæssige jungleknive og parat til at drage på jagt efter nedskudte flyvere eller andre faldskærmsfolk. Kun i denne gruppe finder man mennesker, som personligt kan huske, da der var virkelig fred i Vietnam.

Billedet øverst: Børnehavebørn i færd med en sang, hvis hovedtema er, at „når onkel Ho har brug for far, må vi blive hjemme og hjælpe mor“.

Herover: Skoleelever under en opvisning, hvis halvmilitære tendens bl.a. understreges af den vældige hat på gulvet foran hvert enkelt barn. Den er af tommetykt strå og hævdes at være mere effektiv end en egentlig hjælm som beskyttelse mod kuglerne fra den type amerikanske bomber, der er specielt beregnet på at såre og dræbe mennesker i vid omkreds.

Så længe en nordvietnamesisk borger ligger i vuggen, forventes det ikke, at han eller hun yder noget bidrag til landets krigsberedskab eller forbereder sig dertil, men det er vist også den eneste aldersklasse, der er fritaget. Både med ord og praktiske demonstrationer belærer myndighederne i Hanoi enhver gæst om, at han besøger et samfund, hvor alle reserver er mobiliseret.

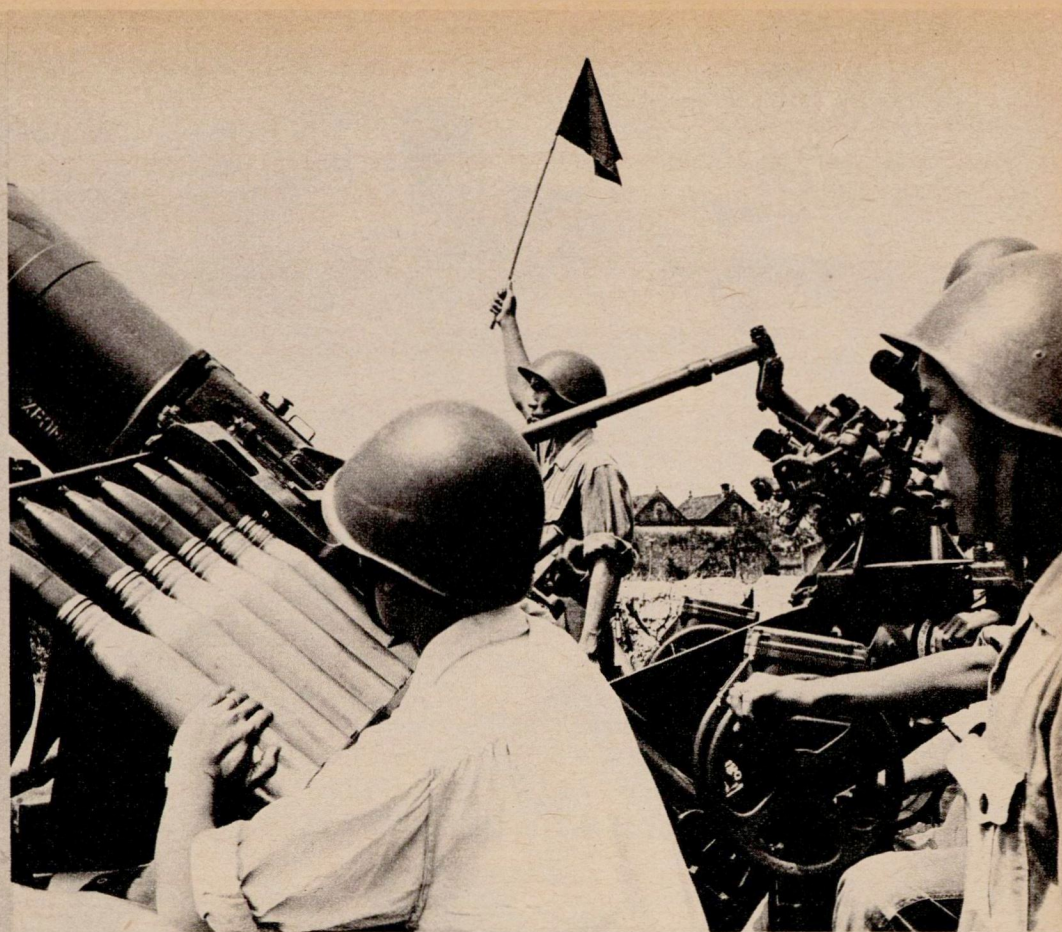
Da Jan Sundfeldt og Hans Malmberg for nylig besøgte Nordvietnam som udsendte medarbejdere for Samvirke og den svenske brugsforeningsbevægelses blad Vi, kunne de på en enkelt dag tage den serie fotografier, man ser på disse to sider. Grupper af børnehavebørn, skoleelever, teenagepiger og mænd i folkepensionistalderen rykkede i hurtig rækkefølge frem med hver sin lille opvisning – ledsaget af forsikringer i sang og tale om, at de alle stod bag de rigtige soldater med deres raketter og antiluftskytskanoner.

Resultatet af et sådant arrangement bliver naturligvis et billede af Nordvietnam og dets befolkning, der ser ud, som styret i Hanoi foretrækker, at det skal se ud. Noget lignende kan siges om hele den billedreportage, som bringes i dette og næste nummer af Samvirke. Med smil, blomster, elskværdighed og – når det ikke slog til – en urokkelig stædighed styredes og begrænsedes de udenlandske besøgendes skridt og fotomuligheder.

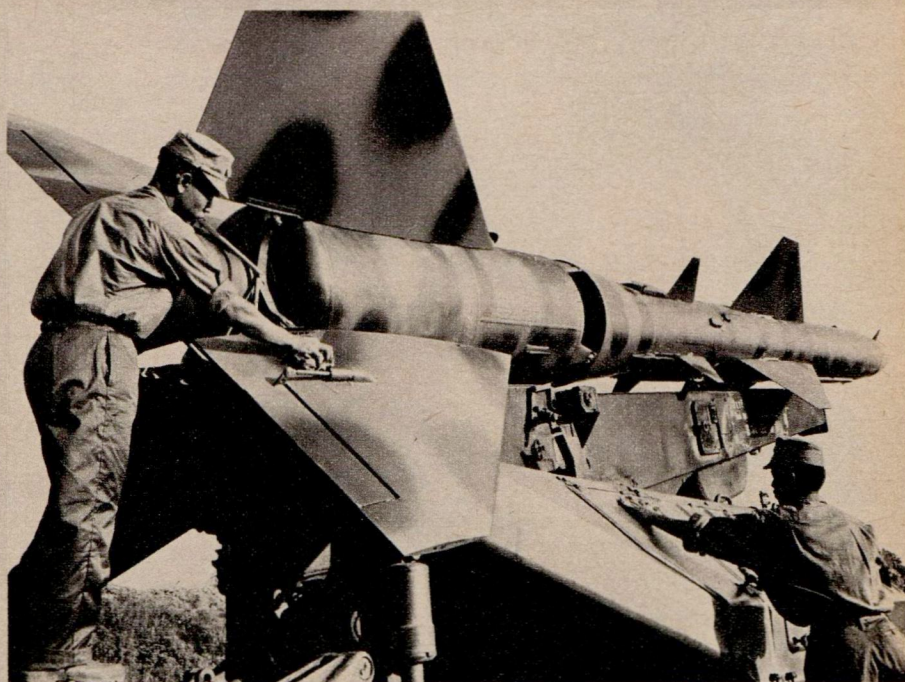
Sådan er vilkårene – mere eller mindre – i ethvert krigsførende land. Og det er naturligvis heller ikke uden interesse at vide, hvordan folk ønsker at blive set af andre.

Eleverne dirigeredes af den jævnaldrende pige herover. Trods sine ti år kommanderede hun som en stabssergent og ledede forestillingen uden slinger i valsen – forrydten at hun holdt en formfuldendt hilsestale til de to skandinaviske reportere.

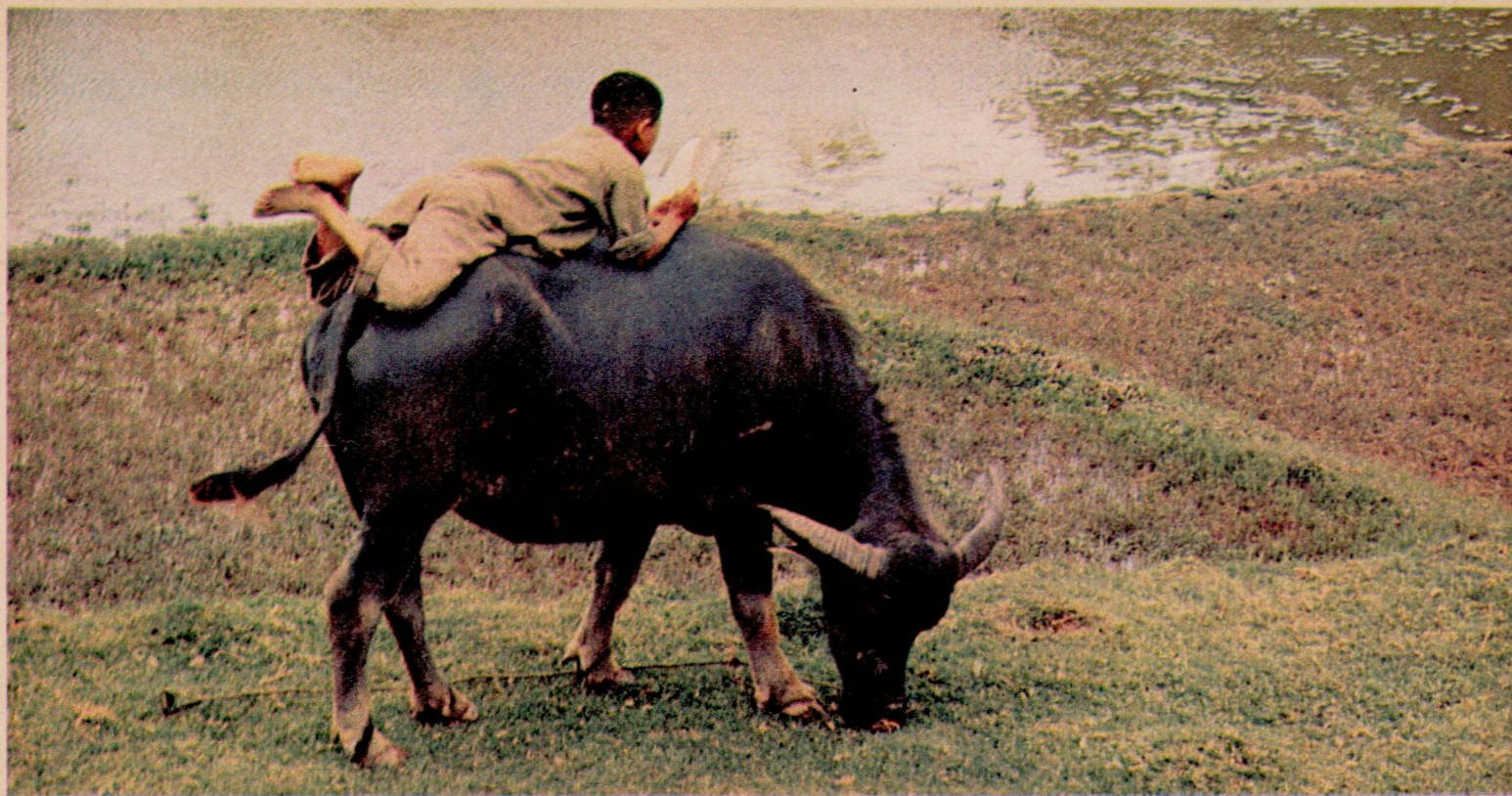

I den alder, hvor unge danskere begynder at spekulere på at tage kørekort, opnår deres jævnaldrende i Nordvietnam at blive betroet en maskinpistol. Den unge militspige lytter til den tale, Sundfeldt måtte improvisere som kvittering for hver opvisning.

Herover: Et temmelig enestående nærbillede af en af de sovjetiske luftværnsraketter, som er med til at beskytte Hanoi-området. Mandskabet har forsynet våbnet med indskriften: Måtte vi slå vore hidtidige rekorder i anledning af Ho Chi Minhs 78 års fødselsdag.

Øverst: En af de 75 mm luftmålskanoner, som også spiller en vigtig rolle i bekæmpelsen af de amerikanske bombe- og observationsfly.

Plakater med en appel til sammenhold og sejrbevidsthed dukker op overalt.

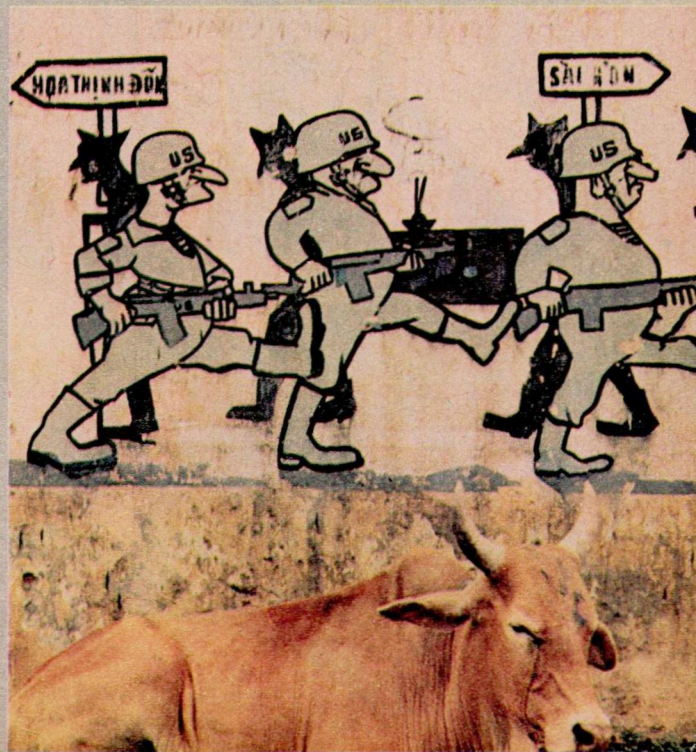
Propagandaens brede pensel og finere håndværk

Normalt er farvefotografering forbudt i Nord vietnam. Man har nemlig ingen mulighed for at fremkalde farvebilleder – og kan altså ikke censurere dem som sort/hvide fotos. Det var derfor en særlig gunst, at Malmberg og Sundfeldt på besøgets sidste dag fik lov at tage farvebilleder – i fire timer af motiver, som på forhånd var nøje specificeret og godkendt. Til overflod stod der en nordvietnameser både ved fotografens højre og venstre skulder og vågede over, hvad der kom ind i billedfeltet.

På de vilkår kunne der naturligvis ikke blive

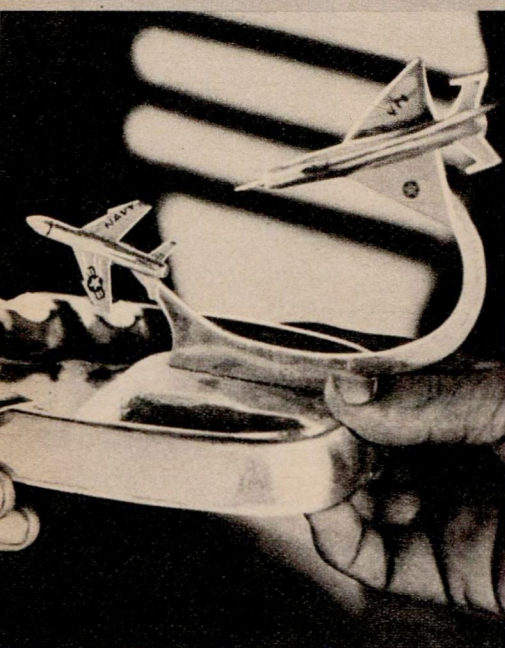
Fra en teaterforestilling i Hanoi. De domineres alle af revolutionær heroisme, imperialistisk ondskab og Saigon-styrets usselhed.

denne baggrund er en plakat naturligvis af rigtig effekt.

ale om fotografiske mesterværker, men farve-
illederne her giver i alt fald et indtryk af to-
der af Hanoi-propagandaen: Nederst ameri-
anere tegnet med den grove karrikaturpensel
g øverst en pligtbevidst dreng, som udnytter
hver pause i markarbejdet til at udvide sin
nd. Det understregedes, at det er en politisk
ngdomsbog, han er fordybet i.

kebæger fremstillet
materiale fra
tskudt USA-fly.

Det er dejligt at spare 5-6 øre
på en cerut ...

når De ryger Golf, er De glad
for at De ikke gjorde det! (Hvorfor?)

De specielt udvalgte tobakker i GOLF's indlæg, omblad og dæks behandles
efter cigarfabrikkernes gamle, fine traditioner. Det er der mange, der har
sans for. Smag GOLF - den er ærligt sin pris værd.

En livs- betingelse: cykler og atter cykler

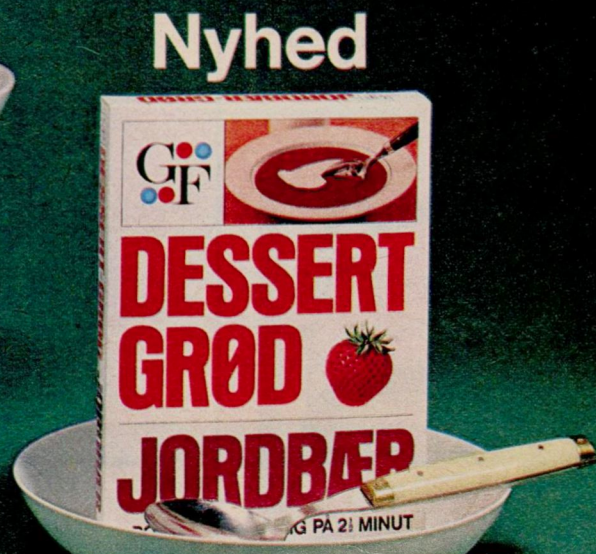
Hvis man gør kur til en pige i Nordvietnam, skal man efter sigende hellere forære hende en cykelkæde end en halskæde. Både i det civile og det militære liv spiller cyklen en altafgørende rolle.

Til højre et trafikbillede fra en af Hanois hovedfærdselsårer, Dien Bien Phu-gaden, opkaldt efter skuepladsen for vietnamesernes afgørende sejr i kampen mod det franske kolonistyre.

Til venstre en Hanoiarbejder, der er på vej hjem med et træ til sin have.

- lækker og hurtig
som frisk frugt...

1. Hurtigt og nemt-pisk med koldt vand
2. Skabt af frisk, nyplukket frugt
3. Fornuftig hverdagspris for 4 portioner
4. Altid perfekt holdbarhed

GF Dessertgrød er frugtgrød fremstillet på en helt ny måde! Har De blot GF Dessertgrød i huset, kan De med koldt vand og et piskeris fremtrylle den herligste frugtgrød på få minutter. GF Dessertgrød er skabt af frisk, nyplukket frugt med alt det bedste og sundeste bevaret og koncentreret! Lad ikke familien nøjes med én ret mad til hverdag, sæt herlig, sund og nærende GF Dessertgrød på bordet i dag.

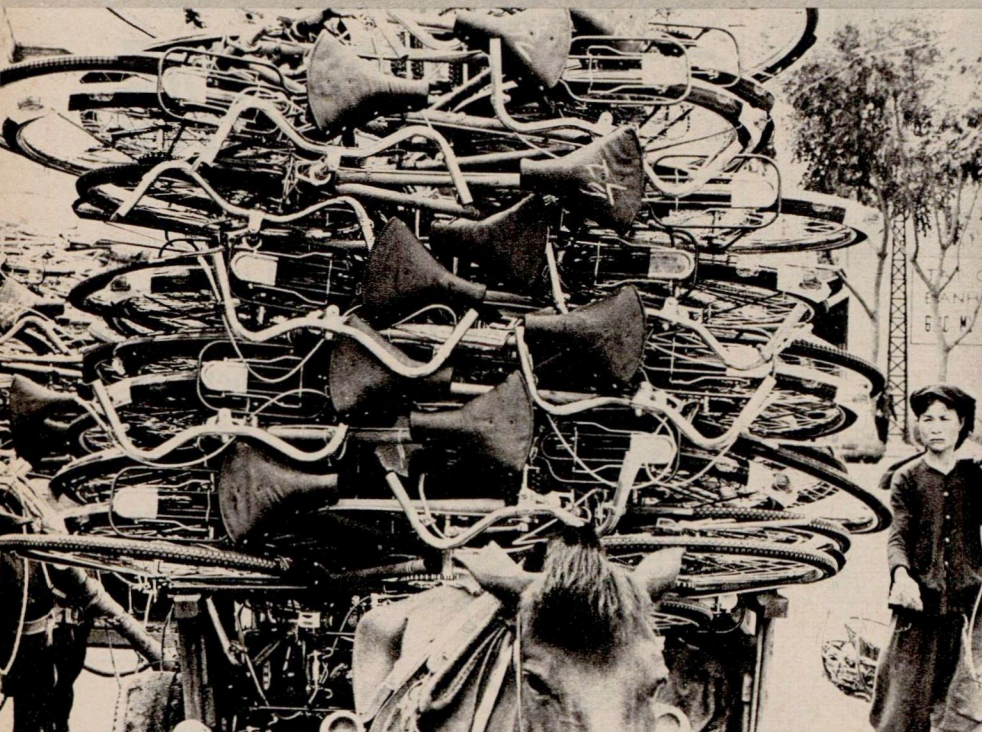
DESSERTGRØD

Vælg mellem: JORDBÆR,
SOLBÆR, ABRIKOS
OG RØDGRØD

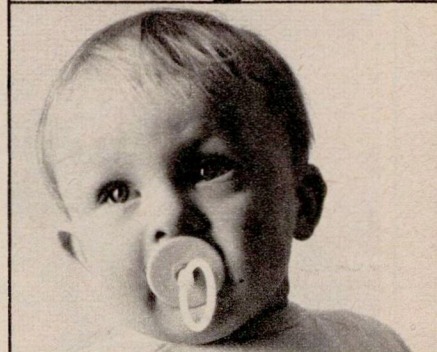
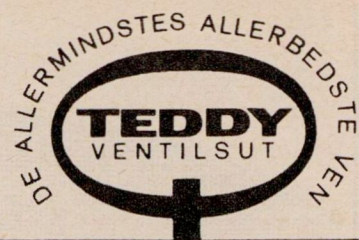

Fra Hanois centrum.
Indenfor tovene parkerer man mod betaling.

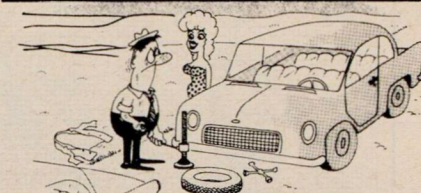
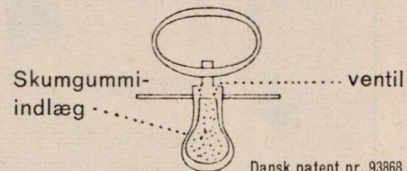
Herunder et lille udsnit af en frisk ankommen sending cykler fra Kina.

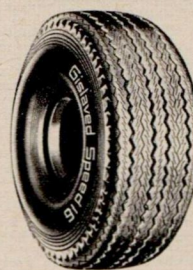
Endnu en billedreportage fra Nordvietnam bringes i næste nummer af Samvirke. To serier fra Sydvietnam bragtes i Samvirke nr. 10 og 12.

Det er sådan, den lille kan li' sin sut: den bli'r aldrig flad, og den kan ikke bides i stykker - fordi TEDDY er den eneste sut med ventil og skumgummi-indlæg!

Vil De ikke nok sætte den forsigtigt ned igen; min mand ligger og sover på bagsædet ...!

**MERE
SIKKER
MED NYE**

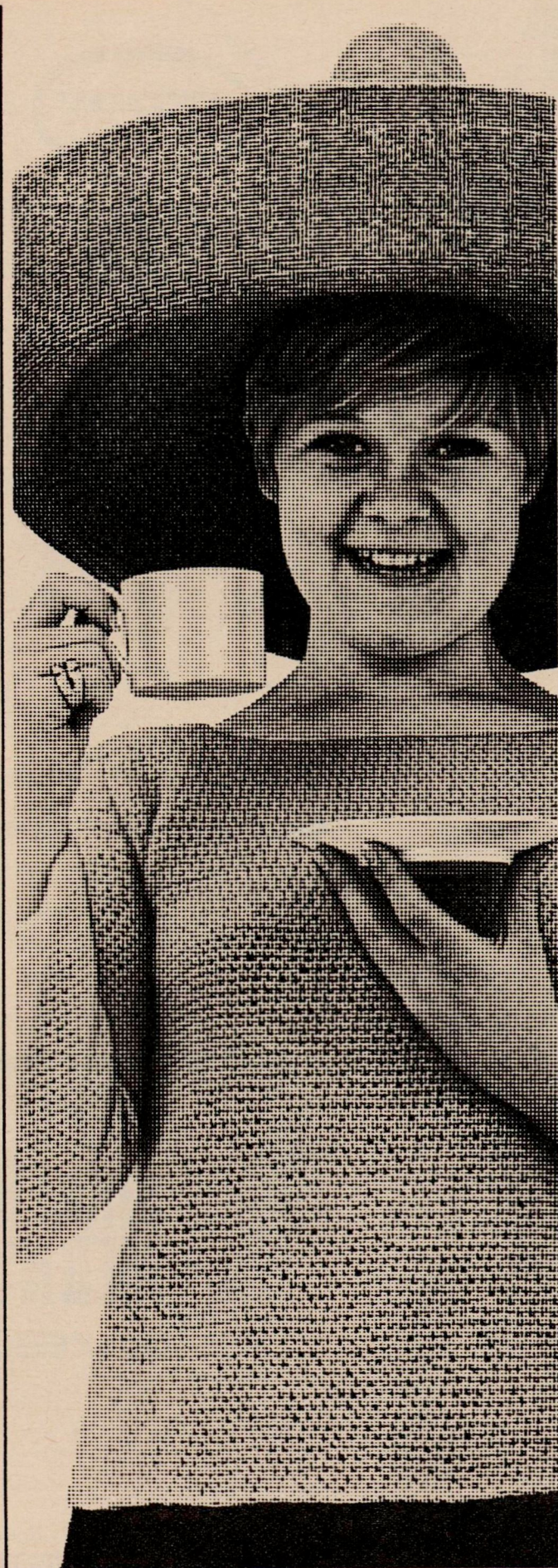
Gislaved

Kvalitetsdæk til næsten alle biler, for eksempel:

Størrelse	til f. eks.	alm. type	sl. løse
5,90 x 13	Record m. flere	93,00	106,00
6,40 x 13	Zephyr/Zodiac	106,00	116,00
5,60 x 15	VW 1200-1300	99,00	113,00
5,90 x 15	Volvo 544	106,00	121,00
165 S 15	Volvo Amazone		139,00

- og så får De endda dividende

GISLAVED DÆK I BRUGSEN

”**Friskmalet kaffe**
hver gang...
CIRKEL
KAFFE
er datomærket
top-kvalitet”

*De får friskmalet kaffe h v e r g a n g -
både når De maler selv og når De vælger
færdigmalet kaffe i aromatæt pakning.
Cirkel kaffe - altid samme konstante
topkvalitet og fine smag!*

LUXUS
250 g netto

565

Færdigmalet
i aromatæt dåse

BLÅ
¼ kg netto

545

½ kg netto
kr. 10.70

HVID
¼ kg netto

480

½ kg netto
kr. 9.40

**Nettovægt
betyder
kaffe for
alle
pengene**

*for emballagen
er ikke
vejet med.*

-og så får De endda dividende

BRUGSEN

Et jubilæum i FREMTIDENS TEGN

PÅ TILSVARENDE vis som hosstående HB-butik i Glostrup havde flertallet af de 18000 brugsforeningsbutikker i de 5 nordiske lande smykket sig både ude og inde i anledning af Nordisk Andelsforbunds jubilæum. I både butikkerne og i bladenes annoncer sejlede det af tegneren Antoni tegnede kaffeskib rundt med de fem nordiske flag som skorstensvimpler, og Daimi, iført kæmpe-mæssig brasilianerhat, inviterede på cirkelkaffe. En rig variation af friseophængninger og flagguirlander i nordiske farver og motiver dekorede butikkernes vinduer, salgsborde og varegondoler, samtidig med at plakater og skilte på forskellig vis henledte opmærksomheden på „at Norden står sammen om bedre varer til rigtige priser“ og understregede forbrugernes fordele af det verdensomspændende nordiske indkøbsarbejde gennem NAF.

Midt i en epoke, der mere end nogensinde har klarlagt behovet for nordisk samling på højeste plan, fandt dette jubilæum sted og fik derfor en betydning langt ud over dets egen rækkevidde: *som en slags symbol på, hvad der kan nås, hvis vi i Norden rykker tættere sammen og forener kræfterne om pro-*

duktions- og afsætningsopgaver i den store stil.

En langt større fremtid ligger forude. Det er ikke for meget sagt, at NAF er den nordiske fællestankes mest aktive propaganda-organisation – forhåbentlig banebryderen for mange private og offentlige integrationsprojekter i de kommende år.

NAF selv er dog kun begyndelsen til en udvikling, som sikkert vil medføre, at der ved siden af de nordiske brugsforeningers fællesindkøb opstår et internordisk industrielt produktionsfællesskab på andelsbasis til fremstilling af varer i masseproduktion, beregnet på hele det nordiske marked uden grænse-skel. Som det fremgår af den resumerende artikel på side 6 var festtalerne ved det store jubilæumsstævne på Københavns Rådhus stærkt præget af forventningerne til, hvad en fastere sammentømret nordisk markedsblok kunne hidføre af storslåede erhvervsmuligheder på tværs af de hidtidige grænser – chancer, som det nu er de nordiske politikeres vigtigste opgave at udmønte i levende realiteter.

BILLEDREPORTAGE FRA FESTEN PÅ DE FØLGENDE SIDER.

Matanzas i sin nye smukke pakning

Det er lidt af en luksusfølelse, når man åbner den

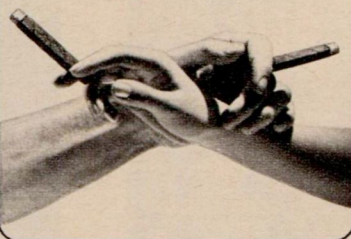
Matanzas har det samme elegante udseende - hver gang!

Nøjagtig den samme glædelige oplevelse - hver gang!

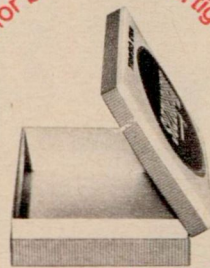
Matanzas - er mild og fyldig i smagen!

- og så holder den asken!

Matanzas er bedre end nogensinde. Derfor bl'r æsken hurtig tom.

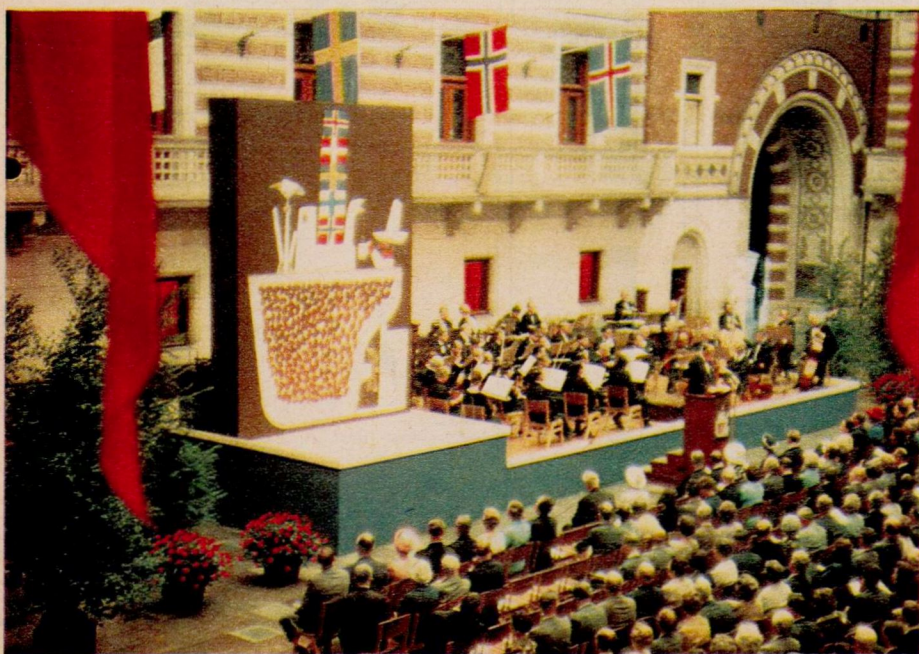
Men det er der råd for - en ny koster kun kr. 5,50.

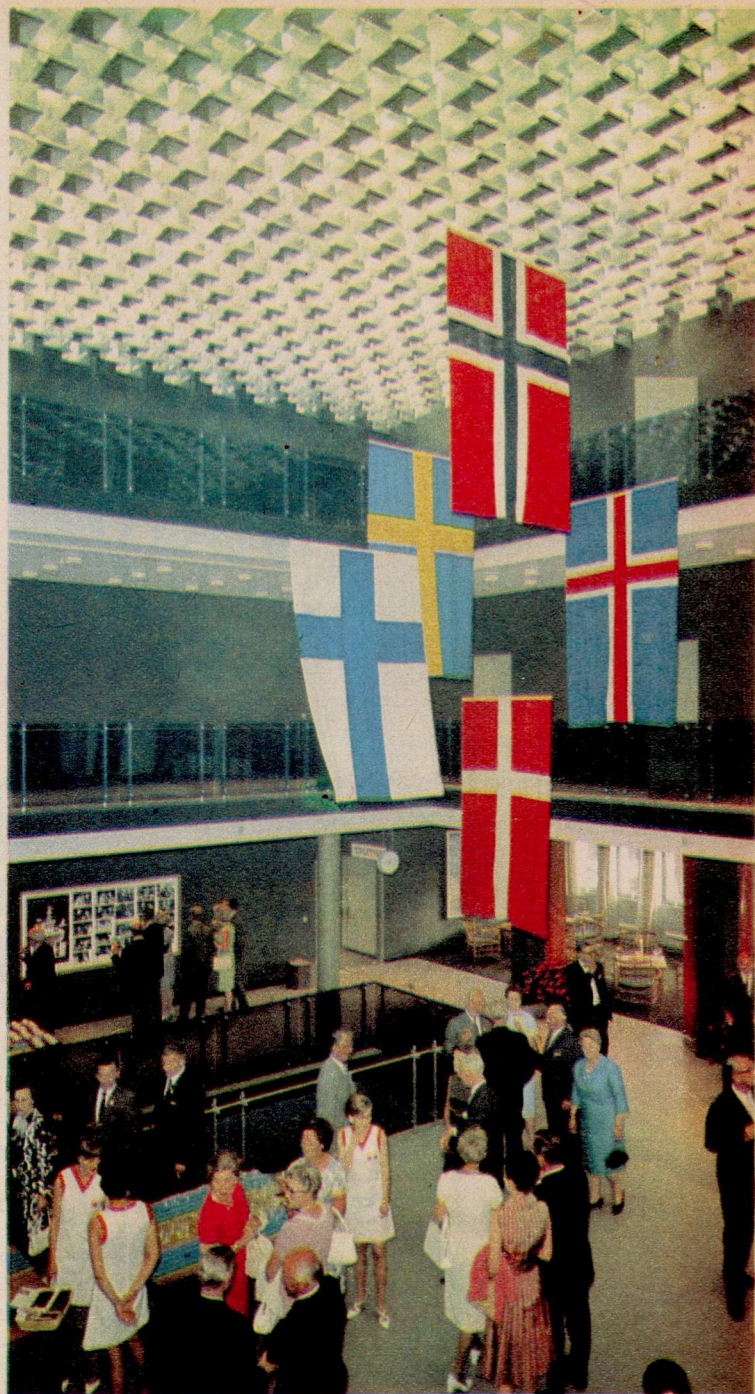
NORDISK TOBAKS-FABRIK A/S

Et flor af blomster

smykkede Københavns rådhus' store hal, da hovedstadens bystyre repræsenteret af borgerrepræsentationens formand og hele magistraten modtog ca. 500 gæster fra de fem nordiske lande ved Nordisk Andelsforbunds 50 års jubilæum. Mange kendte ansigter ses på ovenstående billede under den tidligere norske statsminister Einar Gerhardsens festtale. Forneden et vue ud over forsamlingen imod rådhushallens tribune, flankeret til venstre af jubilæets symbol: Det stiliserede kaffeskib under de nordiske nationalflags farver. Til højre herfor Einar Gerhardsen og jubilarforeningens formand Ebbe Groes.

Et væld af lys

spejler sig i vandbassin'et i den idylliske „klosterhave“ ved FDBs administrationsbygning i Albertslund under havefesten på NAFs jubilæumsdag. Et stort cirkustelt var rejst bag havens søjlerække for at give plads til de mange gæster, som oplevede en uforglemmelig aften med fællesspisning, Roskilde-gardens tattoo, bålfærd, musik og dans, alskens markeshalløj og anden morskab. I hallen på billedet til højre blev gæsterne modtaget under de fem nordiske nationers flag og fornøjede sig senere i cirkusteltet eller i smågrupper rundt omkring klosterhaven og det store personale-cafeteria. Til venstre forinden har nogle musikglade gæster slået sig ned på gulvtæppet for at lytte til skuespillerinden Tove Reinaus viseforedrag, til højre har nogle af FDBs ledende funktionærer fundet sig en hyggelig krog i klosterhavens smukt pyntede søjlegang.

Hvorfor?

Hvorfor har det nye Snevit kunnet opnå hele 2 DVN varedeklarationer? *

fordi:

- fordi det er ligeså effektivt som de specielle bio-aktive forvaskemidler - d.v.s. at det opløser alle vanskelige pletter med blod, sved, madrester, urin o. lign. under iblødsætning og forvask. (Varedeklaration 1)
- fordi det samtidig er et ligeså effektivt storvaskepulver som Snevit-Maskinvask! (Varedeklaration 2)

* Dansk Varedeklarations-Nævn repræsenterer følgende organisationer: Statens Hus-holdningsråd · Forbrugerrådet · Industrirådet · Håndværksrådet · Statsprøveanstalten · Arbejderbevægelsens Erhvervsråd · Dansk Standardiseringsråd · Butikshandlens Fællesråd · Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger · Den Danske Handelsstands Fællesrepræsentation.

Hvad betyder DVN-varedeklaration for DEM? Det betyder, at De får opgivet FAKTA om varen, som De kan stole på! Moderne, kvalitetsbeviste forbrugere ta'r med glæde imod denne mulighed for selv at kunne bedømme varen... De 2 varedeklarationer for SNEVIT + ENZYMER er således DERES garanti for, at produktet holder, hvad det lover - både som bio-aktivt forvaskemiddel og som lavtskummende storvaskemiddel!

Snevit + enzymer

Bio-aktivt forvaske-middel og effektivt lavtskummende storvaskepulver.

Snevit extra

til almindelig vask. Med ekstra indhold af vaskeaktive stoffer.

Snevit maskinvask

Lavtskummende vaskemiddel. Ideelt til alle vaskemaskiner.

Billedet viser en gruppe af FDBs gæster foran administrationsbygningen i Albertslund. Fra venstre: Udenrigsministeriets repræsentant, derefter chefredaktør Ralf Hølenius, redaktionssekretær Ritva Remes og chefredaktør dr. Seppo Simonsen. Chefredaktørerne leder de to finske fællesforeningers blade, svarende til Samvirke. Frk. Remes er knyttet til Helsingfors-brugsforeningen „Elanto“s blad.

Vi må gå på kompromis for at nå det fælles mål!

Hvis den nordiske samling, skal blive til noget, skal den realiseres inden for de nærmeste 12 måneder, sagde økonomi- og handelsminister P. Nyboe Andersen, da han for nylig på en pressekonference besvarede en række spørgsmål fra et selskab af finske chefredaktører og journalister, som af det danske udenrigsministerium var inviteret på en studietur i Danmark for at sætte sig ind i danske erhvervs- og økonomiforhold.

Det første besøg gjaldt FDBs hovedsæde i Albertslund, hvor de nye rationaliseringsbestrebelse og effektivitetsmetoderne blev gennemgået.

Blandt gæsterne var også repræsentanter for de organer i Finland, som svarer til Samvirke og Andelsbladet.

Senere samme dag oplyste Nyboe Andersen på den foran nævnte pressekonference, at ekspertudvalg fra samtlige nordiske lande nu var i færd med at kulegrave de problemer, som skulle klarlægges, inden den afgørende beslutning om et nordisk fællesmarked skulle træffes. Nyboe Andersen gjorde det klart, at hvis Norge ikke ville deltage, faldt samlingsbestrebelse til jorden, men der syntes på det sidste at være opmuntrende tegn på større norsk forståelse.

Som følge af betænkeligheder fra de finske journalister over for etableringen af et åbent landbrugsmarked, som kunne tvinge titusinder af landbrugere bort fra landbruget, såfremt de blev udsat for dansk konkurrence, svarede Nyboe Andersen, at Danmark selv havde klaret problemet med at flytte mere end 100.000 fra land til by, og så måtte man vel forvente, at de andre nordiske lande også kunne løse et tilsvarende problem.

Men forøvrigt skød man langt over målet, når man i de andre lande forestillede sig, at Danmark krævede øjeblikkelig fri bane for sine landbrugsprodukter på deres hjemmemarkeder. Vi må i første omgang forlange, sagde han, at dansk landbrug kan supplere de andre nordiske landes egen hjemmemarkedsforsyning med det, de selv mangler, i stedet for at de dækker dette supplementsbehov ved indførsel fra tredjeland, således som det ret ofte sker. Og ud fra denne begyndelse, må der siges mod en gradvis tilnærmelse til en fælles nordisk landbrugspolitik.

Han mindede også om, at både Sverige og Norge ansøger om optagelse i det europæiske fællesmarked, hvilket vil sige, at de til sin tid skal indordne sig dets landbrugsordning. Af denne grund ville det være ganske naturligt, at man allerede nu tilslutter sig foranstaltninger, som man alligevel senere ville blive nødt til at acceptere.

Nyboe Andersen understregede, at vi i Danmark var realistiske nok til at indse, at vi måtte gå på kompromis med vore forventninger, for at opnå det store fælles mål. Under de nu igangsatte ekspertundersøgelser må vi finde ud af, hvordan fordele og ulemper kan afvejes mod hinanden, så hvert land kan have interesse i at tilslutte sig.

To gange fyrrer år i MLU

1. august bliver en helt usædvanlig festdag i MLU. Administrerende direktør H. Høiriis Johansen fejrer 40 års jubilæum, og det gør direktør Aage Rasmussen også. Begge kan se tilbage på en karriere i det store andels-forsikrings-selskab, der i mangt og meget har haft samme forløb. De to nybagte studenter, der begyndte i MLU i 1928, tog begge juridisk embedseksamen mens de samtidig passede deres gerning i selskabet. Derefter gik det for begge fremad til stadig mere betroede stillinger, indtil de nu begge sidder i selskabets direktion. Her er Høiriis Johansen førstemanden. Han tegner MLU udadtil og over for selskabets bestyrelse og repræsentantskab. Hans mange tillidshverv understreger den respekt, der står om ham i forsikringsverdenen. Aage Rasmussen virker på den indre front. Det skyldes ikke mindst ham, at MLU som en af de første gjorde brug af elektroniske databehandlingsmetoder og på denne måde har effektiviseret administrationen, hvad der også påskønnes af selskabets tusinder af forsikrede.

Brugsforenings-jubilæer: 75 år: Bagenkop Brugsforening, 20. august. Vestenskov Brugsforening, 24. august.

Rekordår for Tryk

I andels-livsforsikrings-selskabet Tryk blev der i 1967 tegnet over 5300 nye livsforsikringer med næsten 200 mill. kr.s forsikringssum. Gruppelivsforsikring er som en ny form kommet i gang og har vakt stor interesse. Forsikringen kan tegnes af mennesker med f. eks. fælles arbejdsplads eller fælles arbejde og er altså en yderligere sikring for familien. Man venter stor tilgang af disse forsikringer i de kommende år.

Det høje renteniveau gav Tryk det hidtil største overskud, over 7½ mill. kr., hvoraf hovedparten er overført til bonusfonden. På denne måde opnår medlemmerne i Tryk en ikke ringe kompensation for inflationen.

FULD KRAFT PÅ DET NORDISKE SAMARBEJDE

Bemærkelsesværdigt svensk initiativ

På SVENSK initiativ blev der på den nordiske kooperative tillidsmandskonference forud for NAFs jubilæum vedtaget en resolution af bemærkelsesværdigt indhold. Konferencen omfattede 23 brugsforeningsdelegerede fra fire nordiske lande og blev afholdt på FDBs kursusjendom Slettenhus i Humlebæk. Resolutionen var forberedt af en redaktionskomité under ledelse af den svenske rigsdagsmand Niels Erik Wågg, der tillige er formand for mønsterbrugsforeningen i Kristiansstad, en sammenslutningsorganisation af stort format i Sydsverige, mål og forbillede for gentagne besøg af danske brugsforeningsdelegationer.

Resolutionen er stilet til bestyrelserne for de nordiske brugsforeningers centralorganisationer og fremhæver Nordisk Andelsforbunds store opgave som et serviceorgan for de kooperative organisationer i Finland, Sverige, Norge, Danmark, Island. Den understreger derefter, at brugsforeningerne gennem et udvidet nordisk samarbejde kan vinde større slagkraft i et større marked og dermed dække et bredere forbrugsbehov.

Man bør på alle måder tilstræbe en stærk fællesproduktion, hedder det i resolutionen, og ligeledes vil det være hensigtsmæssigt at forskning og produktudvikling sker i fællesskab, særligt når man tager i betragtning, hvad en sådan virksomhed koster.

Ligeledes går resolutionen ind for en fælles kooperativ markedsføring (hvorved forstås salgsplanlægning) for hele Norden, i

særlig grad med sigte på de fællesindkøbte varer.

Endelig understreger resolutionen behovet for en fællesnordisk oplysningsvirksomhed om kooperationen og dens idé, og den slutter med at udtrykke ønsket om et pressesamarbejde, eventuelt i form af et nordisk tidsskrift, samt et nordisk fællessymbol.

På baggrund af diskussionen om nordisk samarbejde er det værd at bemærke sig, at dette initiativ kommer fra Sverige, og at resolutionen blev vedtaget enstemmigt.

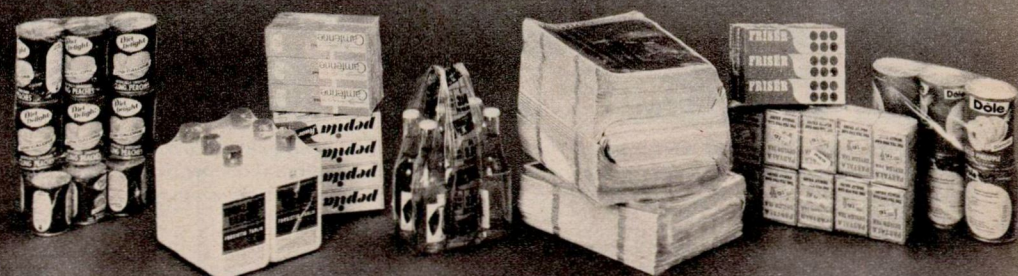
Forinden brugsforeningstillidsmændene nåede frem til drøftelse af resolutionen, havde de været igennem et program, der med foredrag, virksomhedsbesøg og spørgesetimer gav overblik over dagsaktuelle problemer i forbrugeroplysning og varefordeling.

Under et besøg i TV-byen i Gladsaxe debatteredes forbrugeroplysning i radio og tv med radiorådsformanden, Knud Heinesen. Senere gav et besøg i Brugsforeningen HBs hovedkontor anledning til en samtale om storføretninger og medlemsdemokrati med HB-formanden, direktør Kaj Nielsen. Tilsvarende besøg i butiksentret i Rødovre og i FDBs store centralafdeling i Albertslund var udgangspunkt for en spørgetime med førstedirektør Ebbe Groes om perspektiverne i fremtidens vareforsyning.

FDBs formand, Lars P. Jensen, førte forslaget på konferencen, som sluttede med, at deltagerne i arbejdsgrupper behandlede de forskellige problemer, set under en nordisk synsvinkel, og det gav sig til slut udtryk i ovennævnte resolution.

I løbet af det sidste års tid har et nyt indpakkingsmateriale, krympefolie, forvoldt noget af en revolution inden for emballageindustrien. Det anvendes allerede i betydelig udstrækning i detailhandelen – bl. a. til adskillige varer i brugsen – men en endnu større fremtid spår man dog krympefolien som emballage i fabriktions- og engrosledet, idet stoffet kan anvendes til indpakning af selv mursten og gulvbrædder i store partier.

SILKETYND PLASTIC

SLÅR JERNBÅND OG PAPKASSER UD

VÆK MED papkasser, papir og sejlør, træ og jernbånd. I stedet vil plastic vinde frem som emballage. Der er tale om de såkaldte krympefolier, der for alvor er slået igennem på markedet siden 1967, og som kan anvendes til indpakning af så at sige alle varer – fra legetøj og fødevarer til én ton mursten.

Krympefolie trækker sig sammen ved opvarmning. Folien lægges løst omkring varen, der føres ind gennem en ovn med varme luftstrømme, en såkaldt krympetunnel, hvorved folien trækker sig sammen og fremtræder som et stramt omslag. Det hele sker så hurtigt, at indholdet ikke når at blive varmet op.

Der er mange fordele ved denne emballageform:

- * Krympefolien er ufølsom over for varme, d.v.s. almindelige udsving i vejret,
- * den har en høj vandtæthed,
- * den er billigere end de fleste papkarter, *
- fabrikanterne slipper for besværet med etiketter på kasserne,
- * den gennemsigtige indpakning giver en fin reklamevirkning under transporten,
- * grossister og detaillister undgår problemer med den tomme emballage, som ellers ofte er meget pladskrævende,
- * erfaringen viser, at varerne behandles forsigtigere under transporten, når man kan se indholdet.

Når det næsten ikke kan ses, at disse varer er sammenpakket skyldes det, at det nye krympefolie er brugt som pakkemateriale. Bortset fra pakningen med seks flasker af brugsens æblemost er det pakninger, der bruges i forsendelserne fra grossist til detaillist. Midt i billedet to bundter Samvirke, der forsendes fra trykkeriet til postkontorerne i den lette og praktiske emballageform.

Stærk nok til mandshøje murstenslæs

Der arbejdes med krympefolie i to retninger, fortæller ingeniør E. T. Krogh fra fabrikken Danbritkem, der er den største råvareproducent af krympefolie herhjemme. Der skal for det første bruges en stærk og sej folie til industriemballage, og for det andet en klar og tyndere type til indpak-

Cecil er altid ensartet rullet...!

-og så kan man smage den gode tobak i Cecil...!

-derfor er der bedre træk i Cecil...!

En lille pause... en hyggelig sludder... ild på en Cecil: den er altid perfekt rullet af fyldige, mættende blended-tobakker...

...så er der tid til en Cecil

ning og udstillingsbrug. Personligt tror jeg, at anvendelsen af krympefolie vil koncentrere sig om fabriks- og grossistleddene.

Især som transportemballage synes det svære krympefolie at have en fremtid. Der er allerede udviklet en ny emballeringsform for klinker og teglprodukter. De praktiske forsøg er sket på *Hasle Klinker- og Chamottestensfabrik A/S*, og visse typer tunge gulvklinker bliver nu forsendt i plastik i stedet for som tidligere i træuld, bølgepap og trækasser. Med den nye emballageform fylder klinkerne 15-20 procent mindre på lageret.

Det gav ideen til at gå endnu videre og emballere hele pallelæs i krympefolie. I dag sendes mandshøje pallelæs af keramikrør eller mursten afsted med skib eller tog, kun holdt sammen af folie, der er gjort fast til en træbund. For at muliggøre denne forsendelsesform er der blevet udviklet specielt store krympetunneler. En sådan plastrætte omkring en ton sten koster kun ca. fem kroner, så der er mange penge at spare.

Inden for transportemballagen ventes det, at krympefolie også vil finde anvendelse ved stykgodsforsendelser, siger ingeniør Krogh videre. Vi kender alle de stykgods-pallelæs, som gaffeltrucks piler rundt med i store lagerhuse og ved havnene. Disse forsendelser vil let kunne emballeres med krympefolie.

Dybfrost, fisk, kød, grøntsager, hospitalsudstyr og gulvbrædder

En anden af de brancher, der har vist sig interesseret i krympefolie, er glasfabrikkerne. De færdige glasprodukter, flasker og glaskrucker, samler støv og bliver godt snavsede på lagrene før brugen. Ved at emballere med krympefolie vil glasset og flaskerne forblive rene, og der spares penge til en ekstra rengøringsproces.

De første næringsmiddelindustrier bruger allerede krympefolie i stedet for papemballage – således *Glyngøre-sild* og *Buko-ost*. Og *Plumrose* eksporterer dåsemad i krympefolie.

Emballagemetoden bruges også til mange detailpakkede levnedsmidler, især frugt og grøntsager, og man forestiller sig, at fisk og kød ligeledes vil være velegnet til indpakning i krympefolie.

Selv dybfrost-varer kan indpakkes i denne folie. Der er blevet eksporteret dybfrosne fiskefileter i krympefolie, og de første sådanne varer ventes snart at ville dukke op herhjemme. Der skal imidlertid først løses nogle tekniske problemer, idet rimmen på dybfrostvarerne generer krympeprocessen.

Der arbejdes nu intenst med at løse disse vanskeligheder. Til kødvarer har vi herhjemme længe anvendt en folie af udenlandsk fabrikat. Den er bestrålet, hvilket gør folien klarere og får den til at krympe mere nøjagtigt.

Ligeledes anvendes en speciel, men danskfremstillet krympefolie til steril pakning af hospitalsudstyr, bl. a. til anvendelse ved blodtransfusioner.

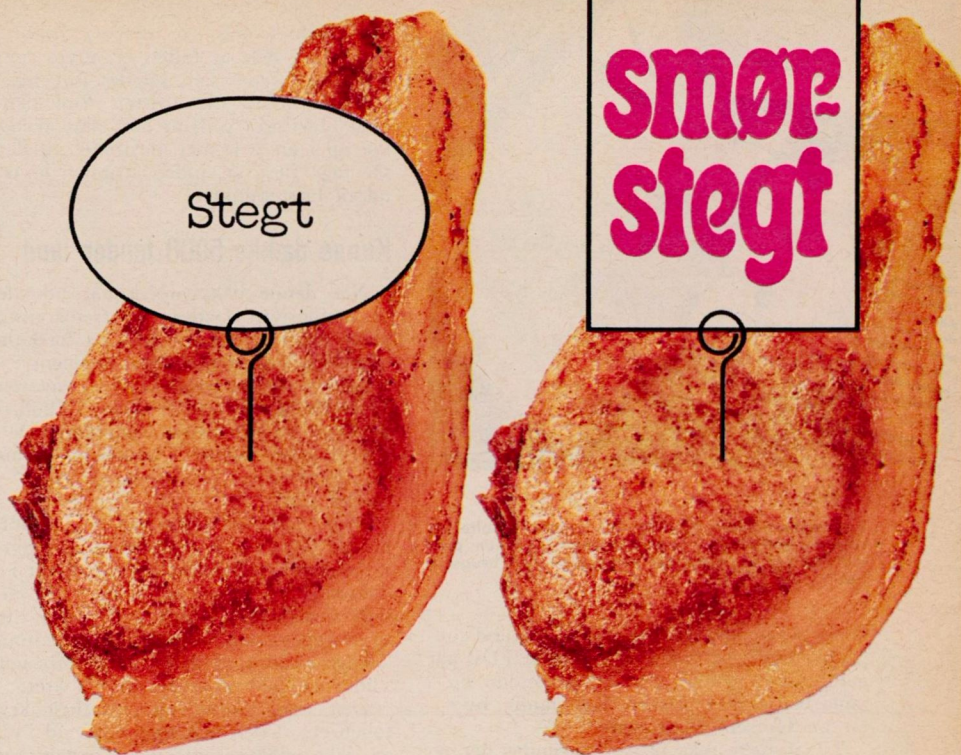
Krympefolie holder også på fugtigheden. Således bruger *Juncers Savværk* i Køge folie til emballering af dyre gulvbrædder, der skal transporteres under en bestemt fugtighed for ikke at slå sig.

Samvirke i krympefolie

Også blade og tidsskrifter er begyndt at interessere sig for krympefolie. *Gutenberghus* leverer allerede en del tidsskrifter og blade – bl. a. *Samvirke* – i bundter omsvøbt med krympefolie. Flere aviser eksperimenterer med lignende indpakkingsmetoder, og et firma er i færd med at fremstille de fornødne maskiner. Der er også den store fordel, at blade indpakket i krympefolie ikke bliver våde.

Måske vil krympeemballage finde anvendelse hos postvæsenet, der allerede forsender mange varer indpakket i folie. Et postordrefirma, som excellerer i pornoblade, valgte at bruge *sort* folie, som skjuler forsendelsen. Men den gik ikke. Staten vil ikke beskæftige sig med sådanne former for postpakker, og nu kræver man i hvert enkelt tilfælde at få nye emballeringer godkendt.

Krympeemballage er også velegnet til transport af flasker. Man kan, som mange forbrugere allerede ved fra

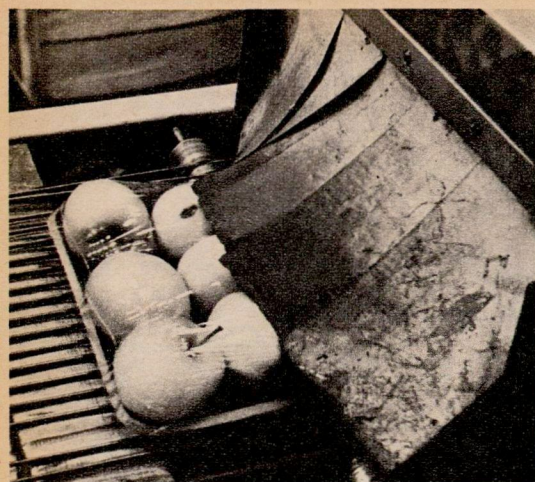

Den smager dobbelt så godt

Når De køber en god kotelet, skal De også have fuld valuta for pengene. Steg den i smør! Det er nemt: lad det lige blive brusende og let gyldent - læg koteletten på panden - og skru ned for varmen! Se den fine farve - nyd den dejlige duft, og glæd Dem, den smager naturligvis dobbelt så godt!

Det er smørret der gør'et!

I krympetunnellen trækker den glasklare folie sig sammen om frugten, som liggende i boksen præsenterer sig så smukt for forbrugerne på brugsens frugthylde.

deres brugs, købe seks øl eller sodavand indpakket i folie og med en bærehank. FDB har netop taget denne emballagemetode op i samarbejde med Dansk Købmands Inventar og Horsens Plasticvarefabrik.

Til at bære seks flasker anvendes der en krympfolie, der kun er 0,05 mm tyk med en bærehank på 0,06 mm. Folietykkelsen varierer fra 0,2 mm til 0,025 mm – sidstnævnte til let emballering af fødevarer, legetøj m. m.

Det lyder fantastisk, at krympfolie med en tykkelse på en femtedel millimeter kan holde sammen på f. eks. én ton mursten.

Det skyldes dels, at stenene støtter hinanden, og dels at folien er uhyre stærk og sej. Nogle typer kan således forlænges 600 procent, inden de brister. Sejheden kan også illustreres ved, at hvis man hænger et lod op i en strimmel plastfolie, vil det måske tage flere år, inden strimlen er trukket ud til bristepunktet.

Kunne dække 5000 tønder land

Når denne pakkeproces har udviklet sig så eksplosivt, skyldes det fremkomsten af polyethylenfolie. Efter fire års forskning og udvikling slog denne folie igennem i 1967, hvor den danske produktion af råvaren steg fra nogle få tons til 1000 tons. I 1968 regnes der med yderligere en fordobling. De 1000 tons råvarer svarer i bearbejdet stand til ca. 2½ millioner kvadratmeter folie = 5000 tønder land.

Man har kendt andre krympefolier i mange år, men disse folier er ret dyre, da de kræver to fremstillingstempi. Først 1) produktionen af folien og dernæst 2) en særskilt strækkeproces, hvorved folien tilsættes spændinger, som udløses i krympetunnellen. Til fremstilling af denne folie forbruges der stadig ca. 500 tons råvarer om året.

Den store fordel ved polyethylenkrympfolien er, at den kan fremstilles ud i et. Det er ikke nødvendigt med nogen særskilt strækkeproces.

Laves af gasart under 1500 atmosfæres tryk

Råvarerne til polyethylenkrympfolie fremstilles udelukkende af A/S Danbritkem,

et datterselskab af A. P. Møller, mens syvotte andre fabrikker deles om at udvikle den færdige folie.

Krympfolien laves af ethylengas, som igen fremkommer ved raffinering af olie. Gassen bearbejdes ved hjælp af varme samt et enormt tryk, så ethylenmolekylerne samler sig i lange kæder og bliver til et fast stof, som folien fremstilles af. Ved denne molekyleproces arbejdes der med et tryk på 1500 atmosfærer. Det er lige så stort et tryk, som der opstår ved affyring af en riffel.

Den færdige krympfolie kan maksimalt trække sig 70 procent sammen. Det sker i den nævnte krympetunnel, en ovn med luftcirkulation og en varme på normalt 160-180 grader.

Det tager kun den indpakkede vare femseks sekunder at passere tunnelen, hvorunder folien absorberer varmen og trækker sig sammen. De indpakkede varer optager meget lidt varme. Overfladetemperaturen under folien stiger kun et par grader.

Materialeomkostningerne er små, og maskininvesteringerne beskedne i forhold til, hvad der kræves til mange andre pakkeprocesser. Krympetunnellerne koster fra 5-6000 kroner op til 150.000 kroner for de store ovne med kompliceret automatisk pakkeudstyr.

De danske erfaringer inden for krympeemballage er baseret på egen forskning. Her er nemlig et af de få områder, hvor vi ved mere end i udlandet. Kun svenskerne og englænderne har udviklet en krympeemballerings-teknik, der kan måle sig med de danske metoder.

Der går kølig røg af en god brand

En mild cerut som Silvana laves ikke af god tobak alene; der kræves også tobaksforstand og faglig kunnen. Indlægstobakkerne skal være så små og regelmæssige, at trækket bliver let - cerutten skal udfyldes så jævnt, at branden bliver rolig og ensartet.

Så får rygningen et harmonisk forløb - med en kølig røg, der gør hvert eneste drag til en mild og behagelig nydelse med herlig smag af udsøgt Havana.

Sammenlign blot den nye Silvana med den cerut, De plejer at ryge. Det vil få Dem til at foretrække den nye Silvana i fremtiden.

nyhed

Et helt nyt Valo
-bryder gennem renhed, gennem hvidhed....til

bio-tindrende hvidt!

NYT:
bio-aktive enzymer og
fortættet vaskekraft!

Oplev hvordan enzymerne fjerner selv de vanskeligste pletter. Samtidig ligefrem trækkes al snavs ud af hver eneste fiber. De får en renere grund i tøjet end nogensinde.

mere end rent....

NYT:
3 forskellige slags hvid-refleks

De særlige hvid-reflekser tilbagekaster lyset i de bio-rene fibre med en helt ny styrke af hvidhed... en virkning De opnår ved alle temperaturer og ved vask af alle stoffer!

mere end hvidt....

Prøv storvask med fortættet kraft, enzymer og hvid-refleks. Og læg mærke til at skummet er lettere at skylle ud - Valo er blevet bedre til maskinvask.

PRØV NYT VALO
- OG SE SÅ PÅ DERES STORVASK
bio-tindrende hvidt!

KEDLER er undersøgt...

DER er et utal af kedler i handelen i dag og til meget varierende priser. Er dyre kedler bedre end billige? Det får man noget at vide om gennem Husholdningsrådets undersøgelse af 24 kedler til gas, spiral og gas og til masseplader. (*Råd og Resultater*, nr. 2/1968.)

De 24 kedler er kun en del af, hvad der er at få, men udvalget er tilstrækkeligt repræsentativt til, at man får et bestemt indtryk af, at her står pris og kvalitet ikke i forhold til hinanden. De dyre kedler er som regel af finere materialer, eller også er der mere gods i dem end i de billige. De er også mere eller mindre arkitekttegnede og kønne at se på, men i *brug* er de ikke bedre – i flere tilfælde endog ringere. Undersøgelsens dyreste kedel var den eneste, der fik bedømmelsen: *Dyr kedel, med nogle fordele og væsentlige mangler*.

En kedel er i brug mange gange dagligt, og irriterer den en hver gang, fordi man brænder sig på hank eller fløjte, eller over at låget falder af eller sidder for fast, eller over at tuden drypper, eller over at kedlen skal holdes i en bestemt vinkel, for at man ikke skal skolde sig på dampen, ja, så er disse skavanker en kilde til dårligt humør.

Det er især faren for *skoldning*, Husholdningsrådet har lagt vægt på i undersøgelsen. 19 af de undersøgte kedler var enten *særlig god* eller *god* beskyttelse mod dampskoldning. Resten var *acceptable*.

På grundlag af undersøgelsen kan udledes nogle tommelfingerregler at gå efter ved køb af en almindelig kedel:

* Kedlen skal passe til varmekilden (gas, spiral og gas og el).

* Hank og hånd skal passe sammen. Grebet må ikke være for spinkelt eller skarpkantet. Det skal være af isolerende materialer som bakelit eller træ. Skruer og nitter skal være forsænkede, for at man ikke kan brænde sig på dem. Hanken skal sidde højt over kedlen – eller være åben, så hånden ikke kommer i berøring med kedlens metal.

* Fløjten skal have isoleret greb af bakelit eller være helt af bakelit.

* Tuden skal være drypfri, altså en hældetud. I undersøgelsen var der *fire* kedler med dryppetud, og de kostede mellem 60-80 kr. Det var ikke så godt.

Blandt de undersøgte kedler var næsten halvdelen med låg. De er altså kommet på mode igen. De er alle ret dyre, fordi produktion og materialer er dyrere end til de lukkede kedler. Husholdningsrådet skriver meget diplomatisk, at lågkedlen er praktisk, fordi den er nem at gøre ren indvendig!

Dens svagheder er låg og hank. De fleste lågkedler tipper over, når der hældes af dem, og rådet siger lige ud, at det er ubegribeligt, at ingen af de undersøgte lågkedler har en anordning, der holder hanken fast i lodret stilling. Men havde de denne anordning, kan tepotten ikke holdes varm over kedlen, og det har nu altid forekommet mig at være lågkedlens væsentligste fordel.

I Brugsen er der flere typer kedler beregnet til gas, spiral og el. Der er både dyre og billige, og kedler med og uden låg.

Forbruger-nyt præsenterer fem kedeltyper, som alle har været med i Husholdningsrådets undersøgelse.

1 Poleret kantet aluminiumskedel til gas. Den rummer 3 l (nytterumfang 2,7 l) og koster ca. 9,90 kr. Det er en let kedel med kort opvarmningstid. Den har trægreb, fløjte med bakelit og hældetud.

Husholdningsrådet finder, det er en ret god kedel med god beskyttelse mod dampskoldning og god i praktisk brug, men buler får den let.

Alle, der kender denne kedel, ved, at den holder i årevis med buler og det hele, og at det er en god kedel til en billig penge.

2 Poleret aluminiumskedel til gas. Nyterumfang 2,2 l. Har trægreb og bakelitfløjte. Husholdningsrådet anser kedlen for god i brug og god vedrørende beskyttelse mod dampskoldning, men da det er en let kedel, er den ikke formfast. Bortset herfra er bedømmelserne gode. Pris ca. 10,40 kr.

3 Til *spiral* og *gas* fås en kraftig, poleret aluminiumskedel med nyterumfang på 2,5 l til ca. 23,75 kr. Husholdningsrådet har også denne kedel med i undersøgelsen, men i en model med *åben hank*. Den, brugsen forhandler, er med lukket hank af kraftig bakelit med et godt greb. Fløjten er også af bakelit. Kedlen bedømmes som god hele vejen igennem. Den *åbne hank* kritiseres en del, men den er altså nu udskiftet med en lukket.

4 Forkromet *messingkedel* til *el* ved navn *Thekla*. Nyterumfang 2,5 l. Bakelit-håndtag og bakelitgreb på fløjten. Pris ca. 42,60. Husholdningsrådet har undersøgt en noget anden model af Thekla, hvor hank og fløjte fik nogle kritiske bemærkninger med på vejen. Brugsens Thekla-kedel har ikke denne hank og fløjte, men en hank med *forsænkede* skruer. Kedlen bedømmes som *ganske god* med en særlig god bundplanhed. Såfremt det havde været den model af Thekla kedlen, Brugsen forhandler, der havde været med i undersøgelsen, var bedømmelsen sikkert kommet op på *god*.

5 Lågkedel til el med bunddiameter 14 cm og nyterumfang på 2 l. Den er af *rustfrit stål* med bakelithank og låggreb. Til forskel fra andre undersøgte kedler har hanken en stopanordning, der hindrer, at den falder ned mod kedlens sider og bliver for varm. Prisen er ca. 75,35 kr. Husholdningsrådet mener, det er en dyr, ret god kedel med jævnt god bundplanhed.

? Svar

Kan dejen fryses?

Tak for Danefrost butterdej. Den er jeg meget glad for, men vil gerne vide, om den bagte dej kan opbevares – og hvordan? Jeg har prøvet i kagedåse, men bagværket blev blødt og trist. Kan den bagte dej fryses? Jeg synes, det var rart, om hele portionen kunne bages på én gang. – Birthe Jensen, Helsingør.

Bagt butterdej kan opbevares nogle dage i kagekassen, men må luges i ovnen for at genvinde sin sprøhed. Den kan også fryses, men må så emballeres godt for ikke at gå itu. Frossen, bagt butterdej optøes ikke, men sættes direkte i varm ovn (200°) i fem minutter. Resultatet bliver fint.

I øvrigt har Forbruger-Nyt fået mange læserbreve med stor ros til Danefrost butterdejen, men også en enkelt klage over at FDBs konfektmarcipanmasse, som står i emballagens opskrift på mandelhorn, ikke er at få i brugsen på denne årstid.

Konfektmarcipanmasse er en decideret julesæsonvare, og derfor står der også andre forslag til fyld i opskriften. Men ønskes mandelfyld har FDBs prøvekokken givet os følgende opskrift på en *remonce*: 50 g margarine, 50 g sukker og 25 g smuttede hakkede mandler røres sammen. En teskefuld af dette fyld lægges på det udrullede dejstykke.

God sylte, men dårligt låg

Vi køber Karen Koks magre grisesylte hele vinteren, for vi synes vældigt godt om den. Men hvorfor skal vi dog have alt det mas med at få plasticlåget af. Man flækker sine negle, og låget går i stykker, så det ikke slutter ordentligt bagefter. Vi er her en del, der er meget glade for sylten, men utilfredse med emballagen. Kan det ikke rettes til næste vinter, spørger Lillian Andersen, Esterhøjvej 37 A, Asnæs.

Vi takker for ros og for ris. Deres klage gik videre til vor kødafdeling, og derfra fik vi dette enkle svar: Fru Lillian Andersen har ganske ret. Nyt låg kommer til næste sæson.

Vi sender 50 kr. for udvist tålmod og initiativ til forandring til det bedre.

Snart i skole

SÅ BEGYNDER skolen igen om små fjorten dage til alles glæde. Forinden skal skolesagerne ordnes, så man kan stille med god samvittighed den første dag i skolen. Brugsen letter arbejdet med sit fine udvalg i alt, hvad der er brug for, bøgerne lige undtaget. Vælg gode, stærke bogomslag, det betaler sig i det lange løb. Brugsen har lysægte, plastbehandlet papir i moderne design. En rulle tape til at holde bindet på plads er det praktisk at tage med i købet. Mange bruger som bogomslag plastfolie i farver eller Vita Wrap i den kraftige kvalitet til emballering af frysevarer. Det er også udmærket, men hvis alle bøgerne er indbundet i plast, kan der være tendens til, at de p. gr. af statisk elektricitet ligesom klæber til hinanden i tasken. Derfor er det praktisk, at nogle af bøgerne indbindes i papir, så de kan fordeles mellem de plastindbundne i tasken.

Til de mindre klasser er der et meget billigt og godt skolesæt med tre *kvalitetsblyanter*, en *plastlineal*, et *viskelæder* og en *blyantsspids* til kun 1,95 kr. Tre *plastviskelæder* med dekoration fås i pose til kr. 1,30. Vi har forvisset os om, at *plastviskelæder* visker lige så godt, som de gamle af gummi.

Flotte, store *plastlæderpenalhuse* med lynlås fås i to udgaver. Et i mørkeblå tern med otte farveblyanter, en sort blyant, viskelæder, blyantsspids og diverse linealtper. Det andet ligner lyst svinelæder med seks farveblyanter og to sorte samt tilsvarende udstyr som det første. De koster 8,95 kr. pr. stk.

Madkasser og rugbrødsskiver

Nogle vil måske erindre, at en forbruger engang i foråret skrev til Forbruger-Nyt, at hun var yderst tilfreds med brugsens plastmadkasser. Kvaliteten var god, og de var nemme at holde rene, men den lille størrelse passede ikke til en rundtenom rugbrød. Brevet foranledigede, at madkassen blev afprøvet. Det viste sig, at kunden havde ret, og producenten lovede at have en ny madkasse med rigtige mål parat til det nye skoleår. I mellemtiden er der sket det, at rugbrødspriser og -vægte er frigivet monopoltilsynets overvågen. Enhver bager eller fabrik kan bage rugbrød-

det i den facon og til den pris, der ønskes. Størrelserne på rundtenommerne er derfor meget varierende, men heldigvis for madkasserne er det ikke blevet til større skiver, snarere omvendt.

Brugsen har plastmadkasser i fire forskellige størrelser, og en af dem skal nok passe til den hjemlige leverandørs rugbrød. De tre er med udekorede hvide låg, medens selve kassen er i forskellige farver. De koster ca. 1,75 til ca. 2,70 kr. efter størrelsen. Den fjerde er specielt beregnet for de nye, små elever og derfor dekoreret med festlige billeder på det hvide låg. Den koster ca. 3,35 kr.

Skolemapper har brugsen også et godt udvalg i. Til de mindre klasser fås *plastmapper* på lærred med to udvendige lommer i to størrelser. Målene er 36×25 cm og 42×26 cm, og de koster henholdsvis ca. 14,55 og 18,90 kr. De fleste børn vil helst have mapper, for det har de store elever og de voksne. Disse plastmapper har den fordel, at de er lette og holder til en del, hvis de ikke ligefrem mishandles. Størrelsen er passende til de mindre klassers bøger.

I lædermapper er der også et godt udvalg i forskellige størrelser og kvaliteter. Endelig er der den fortrinlige *ravndugsskuldertaske* i to størrelser til ca. 28,75 kr. og 32,40 kr. De kan bæres over skulderen, hvilket er en fordel, når tasken er tung og skolevejen lang.

To bronzealderklædte lurblæsere indledte festen på Københavns Rådhus med gjaldende fanfarer (øverst), og senere sang cirkelkaffepigen Daimi latinamerikanske rytmer sammen med Grauegårds orkester (nederst). Foroven til højre et interiør fra en af landets festudmykket brugsforeninger. Tilsvarende udsmykninger med plakater, friser og flagguirlander fandt sted i talrige nordiske brugsforeningsbutikker.

Tre store dage...

ET JUBILÆUM er det naturlige forum for både at se tilbage og fremad – at gøre status over fortiden og vurdere fremtidsmulighederne. Men også en god anledning til at sætte humøret i sving og fejre begivenheden med festivitas og morskab. Begge dele var NAFs 50 års jubilæumsfest præget af i de tre dage, jubilæet spændte over. Indledningen var et velkomstaftenselskab på Søpavillonen i København for de mange gæster fra hele Norden. Dagen efter afholdtes det store festmøde på Københavns Rådhus med velkomsttale af borgerrepræsentationens formand *Henry Stjernquist* – selv gennem mange år tillidsmand i HB. Han glædede sig over, at mennesker fra hele Norden og af forskellige politiske anskuelser kunne mødes i denne by – NAFs hovedsæde – i et frugtbart samarbejdes tjeneste. FDBs formand *Lars P. Jensen* bragte på værtsorganisationens vegne en hyldest og tak til NAF, som havde vist, at andelsideen kunne bære og skabe resultater i verdensformat.

De tre festtalere var økonomi- og markedsminister *Nyboe Andersen* (der her talte på regeringens vegne, men selv for få år siden har været fremtrædende medlem af

NAFs bestyrelse), fhv. norsk statsminister *Gerhardsen* og NAFs formand *Ebbe Groes*. Deres vigtigste udtalelser er samlet i et resumé på side 6-7, ligesom erklæringerne om de store donationer på 100.000 og 20.000 kr.

Rådhusfestens underholdende indslag var lagt i hænderne (eller munden) på to lurblæsere med kæmpemæssige røde og grå vikingeskæg, studentersangerne og Tivolis Koncertsals orkester, samt Daimi og Jørn Grauegårds orkester. I komponisten Knudåge Riisagers arrangement foretog studentersangerne en række nordiske melodier og sluttede af med „Byens Sang“ for fuldt orkester og lur-akkompagnement. I spidsen for Grauegårds orkester gjorde Daimi sin entré og foretog latinamerikanske rytmer (med tryk på kedlen) til ære for cirkelkaffen, NAFs største importvare. Daimi har drukket i tusindvis af kopper i de bladannoncer, som ledsagede jubilæumsbegivenheden.

Rådhus-stævnet efterfulgtes af den ordinære generalforsamling i NAF med delegerede fra hele Norden, FDBs formand *Lars P. Jensen* var dirigent, og som formand aflagde *Ebbe Groes* beretning. Omsæt-

— skyd på „bestyrelsen”!

Forskellige glimt fra havefesten i Albertslund. Nogle af aftenens talrige morsomme påfund var ovenstående bod med lykkeshjul under den aktuelle betegnelse Det Nordiske Marked, samt et skydetelt, hvor man sigtede efter kendte ledere i brugsforeningsbevægelsen. Til venstre herfor en af aftenens mange kokke travlt beskæftiget med at betjene gæsterne og nederst ses det indre af cirkusteltet, mens dansen går til Bror Kalles Kapel.

ningen af oversøiske og sydeuropæiske produkter havde i 1967 været ca. $\frac{1}{2}$ milliard kr. og der var et overskud på ca. $\frac{3}{4}$ mill. kr. til fordeling efter andels-princippet. Det samlede antal medlemsfamilier i Norden tilknyttet NAF var $3\frac{3}{4}$ million, flest i Sverige.

Af direktør Lars Lundins økonomiberetning fremgik, at den politisk-økonomiske krisesituation i Danmark havde sat sit tydelige spor i NAFs virksomhed. Selv om det var et nordisk selskab, havde momsens, devalueringen, andelsbeskatningen med mere spillet afgørende ind. For eksempel måtte forsamlingen straks på stedet deklarere dividenden for indeværende år for at undgå beskatningen af tilbagebetalingen. Efter generalforsamlingen rykkede en hær af gratulanter med gaver ind.

Dagen sluttede med den store aften- og havefest ved FDBs administrationsbygning i Albertslund, jubilæets underholdningsmæssige højdepunkt. Ved hjælp af et cirkustelt, blomster-dekorationer, baldakiner og illuminationsvirkninger var skabt en helt eventyrlig ramme om festen. En jubilæumsbanket på Langelinjepavillonen næste dag satte punktum for tre store dage.

DA KONG Konstantin af Grækenland i 1960 drog til Rom-olympiaden for at vinde guld i drage-sejlad og henviser den italienske storfavorit til tredjepladsen, var der for så vidt tale om en forsinket revanche. Romerske monarker har nemlig tidligere stillet op ved olympiader i Grækenland og vundet førsteprisen på hellenernes hjemmebane – blot fandt dette sted ca. 2000 år tidligere.

I oldtiden fandt flere af de skiftende herskere fornøjelse i at vise sig for al folket ved at deltage i legene. Da *Filip* af Makedonien år 338 f. K. var blevet Grækenlands hersker, viste han legene sin bevågenhed ved at deltage i væddekørsel, som kongen vandt. Senere gjorde den romerske kejser *Tiberius* ham kunststykket efter i samme disciplin.

Men den kejserlige deltagelse i de olympiske lege faldt ud med skiftende held. Topunktet af det parodiske blev nået med kejser *Neros* deltagelse i år 65 e. K. Den forfængelige og meget selvglade kejser ville som sine forgængere hævde sig i væddekørsel, men det blev en stor fiasko. Nero faldt af vognen og var nær blevet slået ihjel. Selv om han ikke fuldførte løbet, udråbtes kejseren alligevel til vinder, han havde nemlig været så forudseende at bestikke dommerne.

Mexico-legene er nummer 15 i rækken i vor tid, efter at den franske baron *Pierre de Coubertin* i 1896 fik legene genoptaget. Den sidste af oldtidens lege, i Olympia år 389 e. K., var derimod nummer 290 i rækken. Det fortæller lidt om, hvor grundfæstet en tradition olympiaderne var i oldtiden. Tilmed er så vidt vides ikke én af de 290 olympiader blevet aflyst, mens tre lege i dette århundrede gled ud på grund af verdenskrigenes rasen.

Den græske OL-historie fortæller, at den første olympiade løb af stabelen i år 776 f. K. på Olympia ved floden Alfeios i det græske landskab *Elis* i nordvest-Peloponnes. Her blev alle olympiaderne afviklet på nær en enkelt undtagelse, nemlig i år 80 f. K., hvor legene som i 1960 var henlagt til Rom – dengang dog på bud af de romerske erobrere.

Oprindeligt måtte kun fribårne grækere deltage i legene. Det var en regel, der blev holdt strengt på helt op til den romerske tid, hvor professionelle atleter vandt indpas.

En olympiade var i oldtiden en folkefest, hvis betydning strakte sig langt ud over det idrætslige. Således sluttede legene altid med en religiøs fest, hvor sejrherrene bragte takkeofre til guderne.

Under legene var der kun husly for delegationer og deltagere, mens tilskuerne – op til et halvt hundrede tusind – slog sig ned i telte uden for det hellige område.

TIL KONKURRENCERNE, som varede fra én til fem dage, havde gifte kvinder ikke adgang. Overtrædelser af denne bestemmelse straffedes med døden. Så vidt vides er der kun gjort en enkelt undtagelse fra denne regel. Det var ved OL i året 396 f. K., hvor *Ferinike*, datter af den berømte OL-vinder *Diagoras* fra *Rhodos*, forklædt sneg sig ind ved legene for at se sin søn *Peisidores*, der deltog i de unge mænds boksning. Da sønnen vandt, røbede kvinden sig ved sin glæde. Kun fordi hun tilhørte en så mægtig og indflydelsesrig slægt, undgik *Ferinike* at lide den vanlige dødsstraf: at blive styrtet ned fra bjerget *Typaidon*.

En OL-sejr var ligesom i dag det største, en ung idrætsmand kunne opnå, og forældre, slægtninge, venner – ja, hele byen festede for sejrherren. Ligesom i dag gik også helte dyrkelsen i oldtiden helt over gevind. Således

da for eksempel *Exinetos* i slutningen af 400-tallet holdt sit indtog i fødebyen *Agrigentum* på Sicilien efter en OL-sejr. Atleten drog ind i byen i et firspand efterfulgt af ikke mindre end 300 andre festsmykkede vogne.

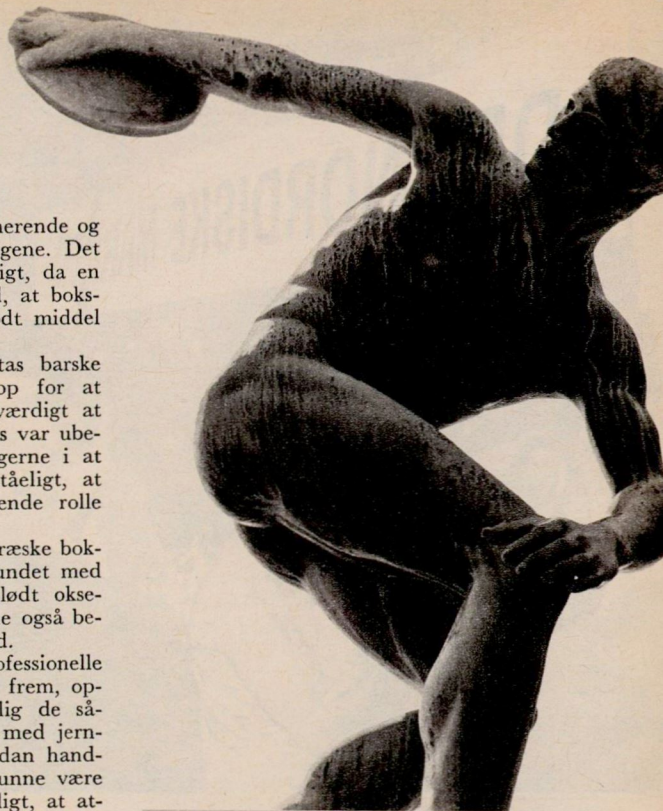
BOKSNINGEN spillede en dominerende og fremtrædende rolle ved legene. Det vakte derfor ikke spor opsigt, da en græsk læge fremsatte den påstand, at boksning var en sund sport og et godt middel mod svimmelhed og hovedpine.

Det fortælles endda, at Spartas barske krigere opfandt boksningen netop for at hærde hovedet. De fandt det uværdigt at bære hjelm, og da hovedet således var ubeskyttet under kamp, trænede krigerne i at afværge slag med hovedet. Forståeligt, at spartanerne spillede en dominerende rolle i OL-boksningen.

I stedet for handsker blev de græske bokseres hænder og underarme omvundet med bokseremme, 2-4 m lange, af blødt okse-skind. I visse tilfælde blev knoerne også beskyttet med hårdt og ugarvet skind.

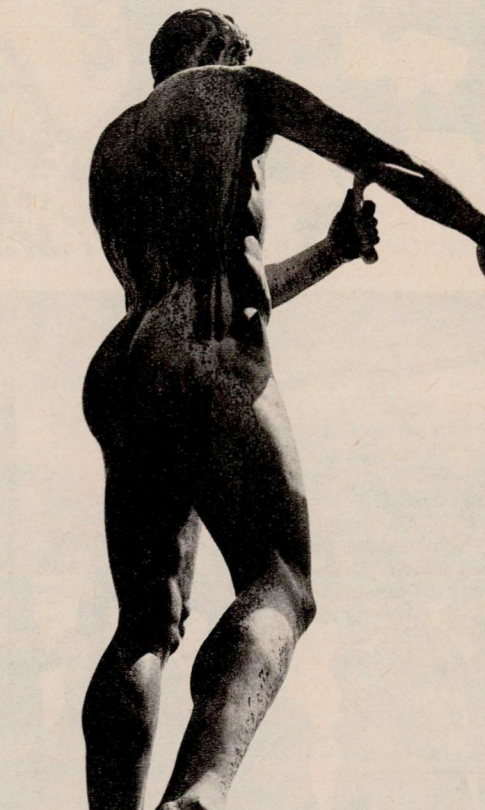
I den romerske kejsertid, da professionelle nævekæmpere begyndte at dukke frem, opstod en ny „handsketype“, nemlig de såkaldte *caestus*, der var armerede med jern- og blystykker. Et slag med en sådan handske fra de kæmpestore bokserere kunne være livsfarligt, og det var ikke underligt, at atleterne var frygteligt skamferede.

De græske bokserere koncentrerede sig besynderligt nok om at ramme modstanderen i hovedet – slag mod kroppen syntes at være enten forbudt eller unfair. Kampen foregik ikke i nogen ring, og man fortsatte, til enten den ene af parterne var slået ud eller

DA DELTAGERNE I EN OLYMPIADE OG KVINDELIGE TILSKUERE SATTE LIVET PÅ SPIL

De internationale topidrætsmænd, som i år drager til Mexico for at vinde olympisk guld, ville måske have haft svært ved at klare sig mod oldtidens jernhårde atleter – hvis man da skal tro de gamle beretninger. Læs her om, hvordan boksning blev anvendt som hovedpinemiddel, om den barbariske alkamp, hvor alt var tilladt, om løbere, der kunne indhente harer og om brydning, der betragtedes som videnskab og kunst.

rakte sin højre tommelfinger i vejret som tegn på overgivelse. Det er klart, at sådanne regler klart favoriserede sværvægterne, og efter de græske vasebilleder at dømme var bokserne også nogle enorme giganter.

ENDNU mere umenneskelig var dog alkampen, en slags fribrydning, hvor alt var tilladt. Denne disciplin var sammen med femkampen olympiadens mest folkekære sport, og de græske tilskuere jubede, når alkæmperne blev mishandlet på det frygteligste. Alkampen gik ud på at kaste modstanderen til jorden, og det var tilladt at sparke, bide, flå og kvæle – ja, jo større fantasi desto bedre. Spartanerne tillod også at rive øjnene ud, men dette var dog forbudt under de olympiske lege.

Det var ikke udsædvanligt, at en atlet måtte lade livet. Men, som digteren *Pindar* engang sagde, da han priste en ung alkampvinder, der netop udåndede efter kort forinden at have kvalt sin modstander: *Død uden risiko bringer ingen ære.*

Den sidste af de OL-discipliner, der krævede rå kraft, var brydningen, som også spillede en væsentlig rolle ved legene. Brydningen var ældgammel, og instruktørerne kunne vise eleverne netop det greb, som *Hera* – de olympiske leges grundlægger – benyttede, da han tvang giganten *Antaios* i knæ eller kvalte løven i *Nemea*. Stilen var det vigtigste i brydningen, der af grækerne blev betragtet som både en videnskab og en kunst. Meget af teknikken minder om den, der i dag bliver benyttet i moderne græsk-romersk brydning.

Disciplinerne løb, spring, diskoskast, spyd-

kast og brydning dannede femkampen. Den vidnede om grækernes bestræbelser på at skabe en harmonisk og all-round idrætsmand.

Der menes at have været tre løb, det korte stadionløb (192 m), dobbeltløbet og længdeløbet på ca. 4,5 km. Banen var dækket af et lag sand, og der blev lagt stor vægt på stilen. Den berømteste af alle løberne var *Ladas* fra Sparta, som selvstø Myron forøvigede i en broncestatue. Ellers er det vanskeligt at bedømme præstationerne, da grækerne ikke interesserede sig for rekorder og derfor ikke førte vinderlister. Men man har dog f. eks. hørt om løbere, der var i stand til at indhente en hare.

GRÆKERNE har tilsyneladende kun kendt længdespring, der blev udført til akkompagnement af fløjtespil. Grækerne benyttede håndvægte af sten eller metal på ca. 4 kg under springet, hvilket efter sigende både skulle forøge springets længde og give en smukkere stil. En bekendt atlet skal have sprunget 17-18 m, men dette betragtes dog nu som en ren fabel. En springer i verdenseliten er i dag ikke god for meget mere end otte meter.

Oldtidens dygtigste diskoskaster, *Fayllos* af Kroton, hævdes at have præsteret et kast på ca. 30 m. Men det skal tages med i betragtning, at oldtidens massive stendiskos var dobbelt så tunge (ca. 4 kg) som de moderne diskos, der nu forlængst er kastet ud over 60 meter grænsen. Endvidere foretrak oldtidens diskoskaster et lige tilløb på to-tre skridt og drog således ikke nytte af centrifugalkraften ved at dreje om sin egen akse – en teknik, som de moderne diskoskastere har lært til fuldkommenhed. Til sammenligning kan også nævnes, at amerikaneren *Robert Garret* vandt guld med et kast på 29,15 m ved den første olympiade i nyere tid, i Athen i 1896.

MENS stadionløbet var den ældste disciplin på Olympia, var vædekørslen med firspand på den nærliggende *Hippodromen* sikkert den fornemste kampart. Adelen var stolt af sin hesteavl, og da vædekørsel var en flot og kostbar sport, kunne kun adel og rigmænd deltage, mens borgere og bønder i stedet kastede deres kærlighed på boksning og brydning.

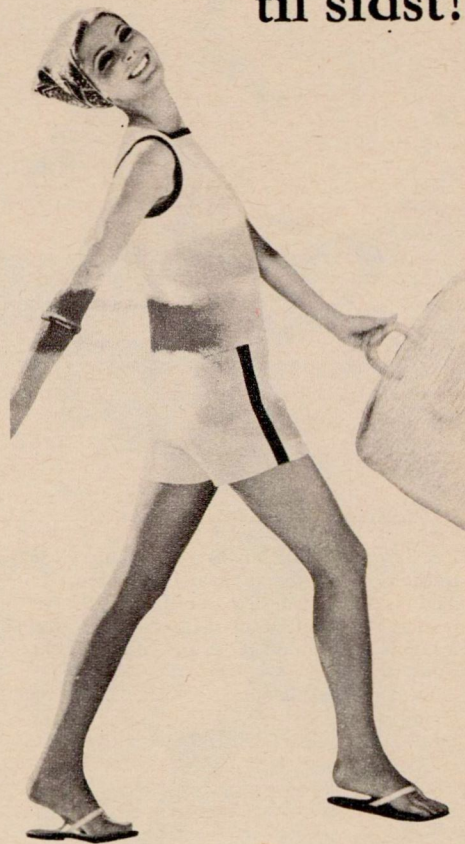
Vognløbene på den ca. 600 m lange bane strakte sig over 14 km, og ofte kørte vognene enten mod målstolperne, eller de kolliderede, så kusen blev trampet ned, lemlæstet eller dræbt.

Førsteprisen var meget eftertragtet. En stormand, *Alkiades*, deltog således engang med 28 travere for at være sikker på at vinde prisen. En anden gang konspirerede deltagerne mod tyrannen *Dionysios* den ældre af Syrakus, der blev kørt sønder og sammen for at ikke han, der havde gjort grækerne så meget ondt og ødelagt så mange græske byer, skulle få sejrprisen.

Man ved, at der var plads til ca. 50.000 tilskuere på det olympiske stadion, men til gengæld kender man intet til deltagerantallet. Forskerne mener blot, at deltageres antal mod legenes slutning formindskedes i takt med professionalismens indtrængen. Nu truer professionalismens paradoksalt nok på samme måde de moderne olympiske lege.

Oldtidens olympiader undergik væsentlige forandringer gennem tiderne. Foruden de omtalte olympiske discipliner blev der også periodisk udkæmpet konkurrencer i kapløb for mænd i våben, kapridning, vædekørsel med tospand og fakkeldridning og fakkelløb, der efter overleveringen at dømme skal have været et både flot og prægtigt skue.

Så De besluttede Dem til sidst!

Til lykke!

Og velkommen blandt de mange, som bruger Tampax tamponer.

Vi har gennem måneder fortalt Dem, at De ville føle Dem kølig, ren, frisk – selv når det er varmt. Vi fortalte Dem, at De kunne gå i vand – selv når det er meget dybt. Vi lovede Dem fuldstændigt velvære, ligegyldigt hvad De havde i sinde... Vi nævnede endog, at Tampax tamponer er så behagelige, at de ikke mærkes, når de er på plads.

Og nu lover vi Dem én ting til: De vil ikke fortryde det.

Rettelse: Én ting vil De fortryde! En hel del brugere af Tampax tamponer har skrevet til os, at de har fortrudt, at de ikke skiftede noget før.

Tampax tamponer fås i 2 størrelser: 10 stk. Regular og 10 stk. Super (med 40 % større sugsevne).

TAMPAX
tamponer

MENSTRUATIONSBEKYTTELSE · BÆRES INDVENDIG
TAMPAX SCANDINAVIA A/S · KØBENHAVN

Tre græske olympiadedeltagere fra den klassiske fortid. Statuerne, der er bronzeafstøbninger efter originalerne, står på Københavns stadion. Øverst diskoskasteren og herover spydbæreren. T.v. idrætsmanden, der skraber sand af, som han har øst over den svedige krop efter idrætsdåden. Derefter vil han tage bad – det klassiske Grækenland kendte ikke sæbe.

Øverst til venstre:

Wonderfulsalat m. peberfrugt

1 wonderful salathoved
1 grøn el. rød peber

Marinade:
1 dl salatolie
1/2 dl eddike
salt, peber

Salathovedet befries evt. for de yderste blade.
Salathoved og peberfrugt skæres i strimler og
blandes i en skål.

Marinaden rystes sammen og hældes over.
Salaten serveres som tilbehør til stegt kød, fisk
m. m.

Øverst til højre:

Peru- salat

1 wonderful salathoved
1 ds. tunfisk naturel (198 g)
2 dl kogte løse ris
3-4 tomater

Lyn-mayonnaise:
1 æg
1 ds. salatolie (3,6 dl)
1-2 spsk. citronsaft
1 tsk. engelsk sauce
1/4 tsk. paprika
salt, peber

Salathovedet befries evt. for de yderste blade.
Tunfiken deles i mindre stykker.

Tomaten skæres i både el. halve skiver.

Salat, ris, tunfisk og tomater blandes i en skål.
Ægget piskes med salatolien, der tilsættes i en
tynd stråle.

Mayonnaisen smages til med krydderier og ser-
veres til.

I midten:

Malerkonens salat

1 wonderful salathoved
1/4 kg kogte kartofler
3 tomater
3 spsk. hakkede løg
2 spsk. hakket persille

Marinade:
1 dl FDB salatolie
1/4 dl vineddike
1/4 tsk. hvidløssalt
salt, peber

Salathovedet befries evt. for de yderste blade og
skæres i strimler.

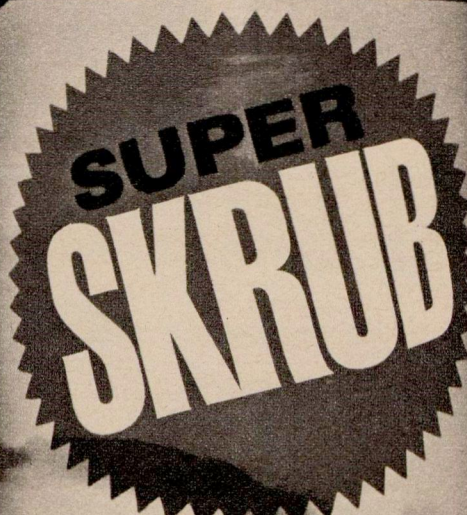
Kartoflerne skæres i skiver og tomaterne i både.
Salat, kartofler, tomat og hakket løg blandes i
en skål.

Marinaden rystes sammen og hældes over.
Persillen drysses over.

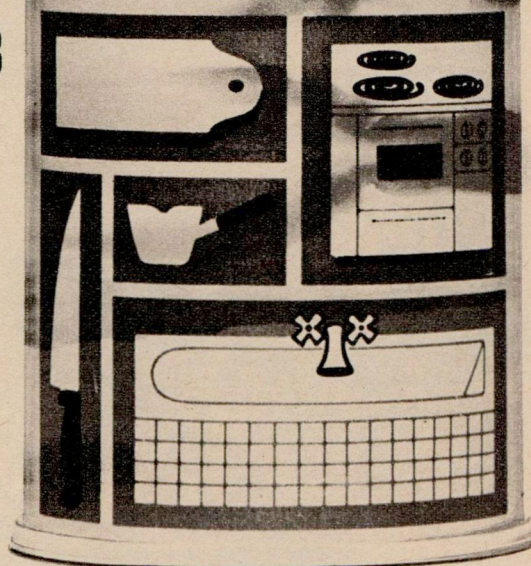

SUPER SKRUB

Ta' Super Skrub med i
køkkenet og badeværel-
set, så skal De se et strå-
lende rent resultat! Super
Skrub er hygiejnisk, effek-
tivt og desinficerende - og
super-reenser **uden** ridser.
Prøv det - og De vil al-
drig bruge andet
skurepulver!
Dåse à 450 g .. **1,98**

TIL RENGØRING
I KØKKEN OG BADEVÆRELSE

BRUGSEN

»Vent lidt,
så kommer min mor
med
sodavand'erne...«

Begynd børne- fødselsdagen i Brugsen!

Dér er sodavandene så gode, at man sælger dem kassevis! Citron Brugs, Grape Tonic og Appelsin Brugs (med og uden sukker). Prøv dem! De behøver ikke ha' en fødselsdag som påskud - bare én slurk og De vil være forfalden (uanset om De fylder fem eller halvfems!).

De handy
plastkasser
à 24 stk.
holder dejlig
orden
i flaskerne.

BRUGSEN